

OPERA

2014. január
február

Komlósi Ildikó
Kálmándi Mihály kamaraénekes
Bemutatók: Spiritiszták | A víg özvegy

Az Operaház szobrai
M. Tóth Géza

Keltsen feltűnést. Dudálás nélkül.

Az új Volkswagen CC. Mert nincs második esély az első benyomásra.

Vannak gépkocsik, melyek erőlködés nélkül vonzzák magukra a figyelmet. Mint például az új Volkswagen CC. Mely ötvözi az eleganciát a sportossággal – szedán és kupé egyben. Azon meg sem lepődünk, hogy pont olyan dinamikusan közlekedik az úton, mint ahogy kinéz. Az viszont megdöbbentő, hogy a lendületes dizájn teljes értékű szedánt takar: tágas, funkcionális és számos vezetőt segítő, úgynevezett asszisztens rendszerrel felszerelt. Ideje beleülni.

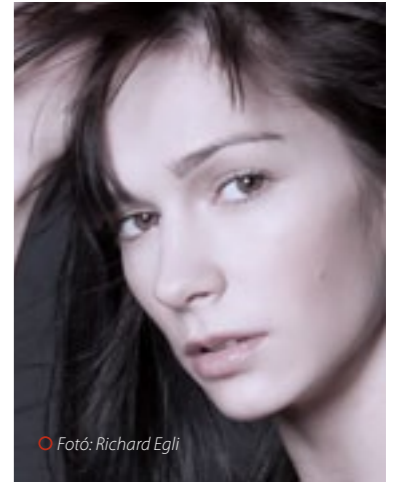
További információk a www.volkswagen.hu oldalon.

Das Auto.

Az új Volkswagen CC motorizáltságtól függő, kombinált átlagfogyasztása: 4,9-9,3 l/100 km, széndioxid-kibocsátása: 125-215 g/km. A képen látható gépkocsi extra felszereltséget tartalmazhat.

Kedves Magyar Művészetpártolók!

Fotó: Richard Egli

Amikor e sorokat Berlinben papírra vetem, még alig köt valami az Önök hazájához. Néhány magyar kolléga, akiket a pályámon megismertem, az erőteljes és különös magyar zene. És a tiszteletet parancsoló, nagy múltú Nemzeti Balett híre. Solymosi Tamás igazgató úr azt is elmondta, amikor meghívott, hogy e komoly és nagy létszámú együttes Magyarország egyetlen, kimondottan klasszikus balettel táncoló művészgárdája.

Izgalmasnak látszik tehát a feladat megismerkedni az országgal, a várossal, a színházzal, a társulattal, a partneremmel – és a magyar közönséggel. Berlinnek három operaháza van, de most már tudom, hogy Önök is hatalmas operaüzemet működtetnek. A március 1-jei Ezüst Rózsa Bál díszvendégének lenni egy ily gazdag repertoárú és művészalettájú intézményben igazán nagy megtiszteltetés. Szívesen megyek és táncolok Önöknél, és nem csak a bálon, hisz az igazgató úr *A diótörő* karácsonyi előadásaira is meghívott.

Izgalommal várom mindkét utat: számomra egészen biztosan új világ tárul fel Budapesten, és én nagyon szeretem az örömteli felfedezéseket!

Szívből üdvözlí Önöket

Polina Szemjonova

Az American Ballet Theatre prímabalerínája

3 **KEDVES MAGYAR MŰVÉSZETPÁRTOLÓK!**

Polina Szemjonova beköszöntője

6 **ŐSZINTÉN A SZÍNPADON**

Komlósi Ildikó

10 **ÁLOM ÉS VALÓSÁG HATÁRÁN**

Selmeczi György: Spiritiszták

14 **ERKEL-FESZTIVÁL**

18 **LEHÁR FERENC DALLAMAIVAL ÉRKEZIK**

AZ ÚJ BALETTPREMIER

A víg özvegy

20 **ÉLET A NAGY NYITÁNY UTÁN**

Erkel Színház

22 **DALBAN MONDJA EL – SZÁZKÉT ÉVES AZ ERKEL**

24 **CSÚCSFORMÁBAN**

Kálmándi Mihály

28 **HÁROM SZÍN – TRILÓGIA**

32 **AZ OPERAHÁZ SZOBRAI**

36 **HAZUGSÁGOK NÉLKÜL: ÉLNI**

Szokolay Sándor

37 **GYERMEKEK OPERÁJA**

A Magyar Állami Operaház Gyermekkara

41 **NINCS ADVENT DIÓTÖRŐ NÉLKÜL**

Diótörő Fesztivál

45 **2013 SZÁMOKBAN**

48 **HOL A SZÍNPAD: KINT-E VAGY BENT?**

Zenei intézmények marketingtevékenysége

52 **TÚL A 160-ON**

55 **KARCOLATOK 20**

Ákos koncertjei az Erkel Színházban

56 **LABIRINTUSTÖRTÉNETEK**

Mario és a varázsló/A kékszakkallú herceg vára

58 **BRITTEN100, VERDI200**

61 **ÉRDEMES KOREOGRÁFIÁK**

Pethő László és Gesler György

64 **A SÜGÖLYUKTÓL A VILLÁMHÁRÍTÓIG**

Operarajongó: M. Tóth Géza

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ

ERKEL
SZÍNHÁZ

MAGYAR NEMZETI
BALETT

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG-AZ OPERA
ZENEKARA

OPERA

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ MAGAZINJA

FELELŐS KIADÓ:

Ókovács Szilveszter főigazgató

KORREKTOR:

Endreiné Szemők Ildikó

KIADVÁNYKONCEPCIÓ:

dr. Turkovicz Monika
marketing- és kommunikációs igazgató

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Papp Tímea

SZERKESZTŐ:

Rajkó Veronika

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS:

Mátai és Végh Kreatív Műhely

SZERKESZTŐSÉG:

Fidelio Média Kft.
1066 Budapest, Nyugati tér 1., tel.: (1) 476-0320

NYOMDA:

Keskeny és Társai 2001 Kft.

ARCULAT:

Mátai és Végh Kreatív Műhely

CÍMLAPFOTÓ:

Emmer László

HIRDETÉSFELVÉTEL:

hirdetes@opera.hu

Megjelenik 20 000 példányban.

ISSN 1789-4093

SZERZŐK: Balogh Gyula | Gara Márk | Karczag Márton | Krupa Zsófia | Nagy Bálint | Oláh András | Pallós Tamás | Papp Tímea | Rajkó Veronika | Szabó Judit | Nikolettta | Vajda Judit
Várhegyi András | Zsoldos Dávid

FOTÓK: Acsai Miklós | Csibi Szilvia | Csillag Pál | Dusa Gábor | Éder Vera | Richard Egli | Egyed Péter | Emmer László | Herman Péter | Juhász Attila | Mezey Béla | Nagy Attila
Opera Archívum | Tomas Opitz | OSZMI Tánccrchívum | Doron Ritter

Őszintén a színpadon

Az Andrásy úton csipős a szürke, decemberi kora délután, az operaházi öltözőt azonban beragyogja Komlói Ildikó. Energikus, nyitott és mindenre figyelő, összpontosító, pedig előző este érkezett Milánóból, majd szinte azonnal továbbrepül Kínába, miközben november végén még a Metropolitan Operában, *Az árnyék nélküli asszony* dajkájaként aratott hatalmas sikert. Papp Tímea

○ KOMLÓSI ILDIKÓ | Fotó: Emmer László

○ CARMEN (2003) | Fotó: Mezey Béla

○ KOVÁCS ISTVÁNNAL A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA PREMIERJÉN (2011)
Fotó: Juhász Attila

A Királyi Lépcsőházban készültek az *Opera Magazin* fotói. Hát persze, egy Amnerist hol másutt lehetne fotózni? Mert Komlói Ildikót ismerjük mi, és ismerik szerte a világon a barcelonai Liceutól a milánói Scaláig, Berlinton a Covent Gardenig, Bécsből New Yorkig Carmenként, Juditként, Heródiásként, Santuzzaként vagy épp Eboliként, de emblemikus szerepének talán mégiscsak a Verdi-opera királynőjét tekinthetjük, akit saját bevallása szerint a színpadi és színpadon kívül szerzett szakmai és élettapasztalatok birtokában egyre mélyebb árnyalatokkal fogalmaz meg.

„Az ember minden rendezésben, minden partnerrel és zenei felfogással gazdagodik – mondja, és hozzát teszi, hogy bár egyre többet fedez fel, tud meg Amnerisről, az út végére még nem szeretne érni. Mi pedig tegyük gyorsan hozzá, hogy ez nekünk, nézőknek csak jó, hiszen ez azt jelenti, hogy Komlói Ildikóval együtt juthatunk mélyebbre az uralkodónő lelkébe. – Szeretném, ha színekben még gazdagodna az én

Amnerisem, hiszen az ember hangja és jelleme mellett az élete is változik, amit felviszünk a színpadra. Az ember a koraival, a tapasztalattal annyi mindent másképp lát! Technikailag mindig lehet fejlődni, játékban szintén. Túl vagyok a százötvenvalahányadik Juditomon, huszonhárom évesen énekeltem először, és azóta is együtt érünk, együtt élünk meg dolgokat. Aztán vannak szerepek, amiket már nem énekelek, de mégis érnek bennem tovább. Néhány nappal a Strauss-premier után néztem a Metropolitanben *A rózsalovagot*, és azt gondoltam, ma már mennyire másképp csinálnám. De nem vagyok elégedetlen: akkor és ott úgy volt jó.”

Komlói Ildikó Amnerisét az Erkel Színházban láthatjuk januárban. Abban a színházban, amelynek újbóli megnyitására New Yorkból videoüzenetet küldött a művésznő. Nem véletlen, hogy közel áll hozzá az épület. „Az Erkel számomra egy csoda. Az, hogy én Amnerisszel államvizsgáztam, és most Amnerisként visszatérek ugyanazokra a deszkákra, amik a világot adták nekem,

hatalmas boldogsággal tölt el. Külföldön nagyon jó sikert aratni, de hazatérni, itthon énekelni, az valami egészen más érzés” – fogalmaz erről a sajátos viszonyról, és a hangját bensőséges, szinte vallomásos szeretet járja át.

Megannyi szenvedélyes nőalak van a repertoárján, és ezt a sort novemberben egy váratlan szereppel folytatta. Strauss *Az árnyék nélküli asszony* című operájának Dajkáját énekelte a Metben, ahol a sajtóhírek szerint hatalmas ovációval fogadta a közönség a tízegynéhány év után új szereposztással visszatérő produkciót. „Amikor a *Salomé*t csináltuk a Metben, akkor mondta James Levine, hogy neked az Ammém kellene énekelned. Hirtelen nem is tudtam hova tenni, miről beszél... És amikor felkértek rá, bevalom, csodálkoztam, de ha az ember megkapja a bizalmat, megpróbál maximálisan teljesíteni. Meglepődtem, és félttem is tőle: ebben a hangfajban a világon ez a legnehezebb szerep. Nem hittem, hogy a nehézségen túl tudok lépni, de már most azon

○ AIDA (2013) | Fotó: Herman Péter

○ TANNHAUSER (2012) | Fotó: Tomas Opitz

vettem magam észre előadás közben, hogy a megterhelés ellenére nagyon élvezem.”

Tegyük hozzá, hogy amellett, hogy Strauss technikailag kihívás elé állította az énekesnőket, Hoffmannstahl librettója sem könnyítette meg a dolgukat a dajka rendkívül komplex egyéniségével. Felszínes benyomás az, hogy egy gonosz asszonyt látunk, hiszen ő csak teszi a dolgát. Rajongja a császárnét, mindenben az ő javát akarja, ráadásul ismeri a földi világot és a szellemek birodalmát is. Nem szereti az embereket, de bármit megtesz, hogy a császárné iránti mély szeretetét kifejezze, ezért vezeti el a két világ határáig. „Nincs az a paletta, ami elég lenne az összes Strauss kikeverte szín megmutatására, a librettóban pedig egy-egy szónak is ezer árnyalata van. Még nagyon közel vagyok a bemutatóhoz, de azt hiszem, nem lehet annyiszor eljátszani ezt a szerepet, hogy minden színét megmutassam” – fogalmaz Komlói Ildikó, aki nevetve jegyzi meg, hogy ha valaki erre a szerepre készül, nagyon jól jön az a rengeteg idő, amit a reptéren kell eltölteni, mert a tranzitban mást sem lehet tenni, mint elővenni a kottát,

és mint egy őrült nekiállni vezényelni és tanulni. Majd plasztikusan elmagyarázza, mennyit beszél a dajka, és mindezt hogyan teszi a cél érdekében, vagy hogyan ugrik akár több mint két oktávot a komponista csak azért, hogy a karakterjellemezés zeneileg is a lehető legpontosabb legyen.

Szerencsések vagyunk, hogy a júniusi Strauss-fesztiválon erről az összetettségről mi magunk is meggyőződhetünk, hiszen Az árnyék nélküli asszony az Operaházban Szikora János rendezésében kerül műsorra. Ez a produkció Komlói Ildikót többszörösen is várankozással tölti el. Egyrészt azért, amit már említett, nevezetesen a magyar közönség előtti fellépés miatt, másrészt pedig a Szikorával való közös munka, egy legendás *Carmen* emléke okán.

A kiváló mezzoszopránnak 2014 jubileumi év, hiszen 1984-ben végzett a Zeneakadémián Ónody Márta növendékeként. Azóta bejárta a világot, tanult Milánóban és Londonban, megnyerte a Pavarotti-éneversenyt, és a legnagyobb dalszínházakban ünneplik. A legnagyobb örömet azonban még

mindig a játék jelenti számára. „Soha nem kívántam csak énekes lenni – szögezi le. – Azt élvezem, hogy valaki más bőrébe bújhatok, ha a szerep mélyére ásva magamban is mást, valami meglepőt találok meg. Ez erőt és energiát ad, rendkívül felszabadító érzés, ez pedig végtelen boldogság! Ha nem engedik meg, hogy játsszak, azt érzem, nincs hangom sem. Az a fontos, hogy éljünk a színpadon, hogy megríkassuk vagy megnevettessük a nézőket, hogy az érzelmeikre hassunk. Nagyon szeretem a spontán játékot, azokat a partnereket, akik érzékenyek erre, mert abban a pillanatban valami új, valami csoda születik. Soha nem voltam spórolós típus, amim van, azt minden este odaadom. És a közönség érzi, hogy a művész őszintén kiteszi eléjük a lelkét.”

Ő pedig nem akar más lenni, Komlói Ildikó akar maradni minden szerepében. Bizonyos tradícióknak természetesen megfelelően, de minden esetben azt akarja megmutatni, milyen emberként. Mi pedig nem tehetünk mást, mint hogy estéről estére várjuk és megköszönjük ezt a kitarulkozást. ○

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

STRAUSS 150

2014. május 25.
– június 11.

Az árnyék nélküli asszony – Karmester ▶ Halász Péter május 25., 28., 31., június 4.

Arabella – Karmester ▶ Günter Neuhold május 27., 30.

Salome – Karmester ▶ Pinchas Steinberg május 29., június 1.

Ariadne auf Naxos – Karmester ▶ Héja Domonkos június 3., 7.

Der Rosenkavalier – Karmester ▶ Jun Märkl június 5., 10.

Elektra – Karmester ▶ Stefan Soltesz június 8., 11.

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara – Karmester ▶ Pinchas Steinberg június 9.

2013
I4

Álom és valóság határán

Kortárs opera ősbemutatójára készül a Magyar Állami Operaház, január 19-én lesz a premierje Selmeczi György *Spiritiszták* című művének. A rendező Novák Eszter, a díszletet és a jelmezeket Zeke Edit tervezte. Különlegessége a produkciónak, hogy a zenekar egy része a zenekari árokban, a többiek pedig a színpadon foglalnak helyet, így sajátos szerepet is kapnak az előadásban. Az opera szerzőjét, rendezőjét és tervezőjét arra kértük, avassanak be minket a produkció létrejöttének kulisszatitkaiba. *Balogh Gyula*

Selmeczi Györgynek a Spiritiszták az első egész estés operája, amelyre a szerző szerint jellemző, hogy az álom, a színlelés és a valóság határán lebeg. A librettó a neves orosz szimbolista költő, Alexandr Blok című színművén alapszik. A történet a 18–19. század fordulóján egy orosz nagyherceg palotájában játszódik, ahol a herceg és barátai egy spiritiszta szeánszon meg akarják idézni a minden szenvedélyt, vágyat megtestesítő, örök nőt. A nő megjelenik, de a mű végig lebegteti, hogy álom vagy valóság. Később a házigazda egy olasz commedia dell'arte társulatot hív meg a vendégek szórakoztatására. Az opera második része így nem más, mint színház a színházban.

Selmeczi György számára Blok világa azért rendkívül vonzó, mert lemond arról, hogy formális logikai kérdéseket tegyen fel. „Aki a történetet miértek feltevésével szeretné megfejteni, az pillanatok alatt elakad – teszi hozzá

a zeneszerző. – Ebben az egészben rendkívül inspirált a mesélés szabadsága, illetve a játék lehetősége, és aki elfogadja a különös játékszabályokat, az feltehetően jól fog szórakozni. Sok mindenben magára, illetve a barátjára vagy a barátnőjére ismerhet, illetve azokra, akikre figyelni szeretne.” Selmeczi Györgyöt nagyon vonzotta a két különböző európai vérmérséklet – a mediterrán, könnyed, cinikus és a borús, szláv kedély – szembeállítása egymással. Ennek a komplex történetnek az ábrázolására Selmeczi szerint jó médium a zene, hiszen megjelennek jellegzetes női és férfi tulajdonságok, melyeket a zene segítségével könnyebb megfogalmazni. Ezzel együtt a darab végig kerüli, hogy jellegzetes motívumok segítségével ismerjük fel a szereplőket, mert fontosabb a figurák egymásba játszása, a történet lebegtetése. „Bennem régóta van egy ínycsiklandó elkötelezettség a zenei stílusgyakorlatok iránt – jegyzi meg a zeneszerző. – Óvatos

Premier

vagyok, elébe megyek a találgatásoknak, és megmondom tisztességesen, hogy melyik klasszikusból merítetek. Vállaltan, sőt sajátos dölyffel szeretem a zenetörténet részének érezni magam. Régen túljutottam azon a fiatalkori törekvésen, hogy mindenkitől különbözök. A mostani operában is ráismerhetünk nagy idoljaimra: Puccinire, a francia Poulenc-re és az orosz Sosztakovicsra. Ők modellként szinte minden művemben benne vannak. Kifejezetten egy könnyen befogadható operát akartam írni. A kortárs opera azért is veti fel örökösen az önfelszámolásnak a veszélyét, mert nem fogadja el, hogy az opera egy gesztusközösségen alapul, amely a mű és a befogadó között létrejön. Ha a közönség tagjai el tudják képzelni, hogy az operában szereplő dallamokat akár a fürdőszobában ők is önállóan elő tudják adni, akkor az a gesztusközösség létrejött. Lehet e nélkül operát írni, csak nem érdemes” – nyomatékosítja Selmeczi György.

Az opera rendezőjét, Novák Esztert régi munkakapcsolat fűzi Selmeczi Györgyhez, a Színház- és Filmművészeti Egyetemen együtt tanítanak zenés színészes osztályokat. Legutóbb a Miskolci Operafesztiválon Zeke Edittel, a Spirítiszták díszlet- és jelmeztervezőjével kiegészítve hárman vitték színre Orbán György *Bűvölet* című operáját. Egyfajta alkotócsapatként

gondolkoznak, akik igyekeznek sokat együtt dolgozni. Novák Eszternek nagy öröm és megtisztelő lehetőség, hogy a Spirítiszták ősbemutatóját ő rendezzi, igyekszik a műből áradó szerzői vágyakat beteljesíteni, illetve a saját képzeletével kiegészíteni. Úgy gondolja, hogy a nő a történetben nem csábító, hanem az idea megtestesülése. A mű egyáltalán nem zaklatóan, hanem fickándozó szellemességgel lebeg az álom és a valóság határán. A zene pedig egyrészt azért izgalmas a rendező szerint, mert a szerző visszanyúl a számára fontos klasszikusokhoz, másrészt a zenében is megjelennek a szubjektív, a férfi belső vívódásáról vallomásosan fogalmazó elemek. A kettő keverékből születtek meg olyan dallamok, amelyeket valószínűleg dúdolni fog majd a közönség, amikor kijön az Opera épületéből. „A kortárs operáról általában azt gondoljuk, hogy a nehezebben érthető zenét jelenti, de ez esetben nem így van, legalábbis nem ez a fő törekvés. Egy szerző vallomásosan, alanyi módon a férfiról beszél, arról, hogy bármely férfi hogyan viszonyul a szerelemhez, az erotikához, a szenvedélyhez, mennyire az örök életet keres minden szerelemben, miközben ebben benne van a feltartóztatatlan tragikum is. Hiszen minden szenvedélynek valamiképpen vége kell, hogy szakadjon” – véli Novák Eszter.

„Nekem az a dolgom, hogy úgy vezessem a közönséget, hogy ezt a már említett alanyi fogalmazást észre tudja venni. Hiszen a leglényegesebbek azok a belső történések, amelyek a férfiakban, illetve ami a nő és a férfiak között történik szerelemről szerelemre, szenvedélyről szenvedélyre vándorolva” – fűzi hozzá.

A művet olasz nyelven komponálta a szerző, felhasználva az opera „anyanyelvének” muzikalitását. Egy jelenet azonban oroszul zajlik, így a nyelv is kalandozik a keleti és az európai kultúra között. „Abban biztos vagyok, hogy aki eljön megnézni ezt az operát, különleges élményben lesz része” – mondja Novák Eszter.

Zeke Edit az opera díszlet- és jelmeztervezőjeként megpróbálta azt a kötéltáncot érzékeltetni, amely a történetnek az álom, a megidézetség és a valóság közti lebegéséből adódik. A díszlet ily módon inkább egy költői képnek tekinthető, de ez a világ a szerző útmutatásai alapján egy magába visszaforduló, széttöredezett perspektívát mutat. Megidéződik többek között egy orosz palota, melynek a látványa festményszerű, kissé ikonosztáz hangulatot sejtet. A tervezésnél fontosak voltak az akusztikai szempontok, illetve az, hogy a színpadi zenészek is jelmezben a megidézett képek részeivé váljanak. ○

Szereposztás: a herceget Cser Krisztián játssza, a herceg köréhez tartozó két urat Háromi Szabolcs és Gábor Géza, Pierrot-t Pataki Adorján, Arlecchinót Kovács István, Desirét, a költőt Sándor Árpád, a női főszerepet, Colominát pedig Pasztircsák Polina alakítja, aki idén debütált az Operában.

PALACE CATERING

Az ingyencsek kizárólagos kiváltsága

25
ÉVES

WWW.PALACECATERING.HU

Erkel-Fesztivál

Himnusz Erkelhez

Talán nem beszélünk a levegőbe a kijelentéssel, hogy 2013 Erkel Ferencről szólt, hiszen nemcsak zeneszerző-óriásunk halálának százhuszadik jubileuma esett erre az évre, de november 7-én, napra pontosan Erkel születésének évfordulóján adták át a korábban hat éven át zárva tartott, s közben felújított Erkel Színházat. Az újrainvitást négy napon át zajló fesztivállal ünnepelethették az érdeklődők.

Fotó: Csibi Szilvia, Herman Péter, Nagy Attila

A teljes mértékben megújult, százkét éves épület ettől kezdve ismét igazi közösségi operaházként szolgálhat a zenebarátok számára, és a mindezt megelőlegező Erkel-Fesztet magát is ebben a szellemben szervezték meg. Mindjárt az első nap például – amit ezúton a Magyar Opera Napjának is kineveztek, hármas ünneppé téve (lásd még: Erkel születésének napja, a színház újrainvitása) a jeles eseményt – a jegyvásárló közönség mellett mindenki mást is nyílt kapukkal fogadtak a lenyűgöző környezetben, hiszen a Classic Club Singers élő, szabadtéri fellépése teljesen ingyenes volt. De nemcsak a térítésmentes programok vonzották a nézőket: az eseménysorozat négy napjának össznézőszáma meghaladta a 6 ezret, a tévéképernyőkön keresztül pedig még többen követték a zenei történeteket: a nyitóestet több mint

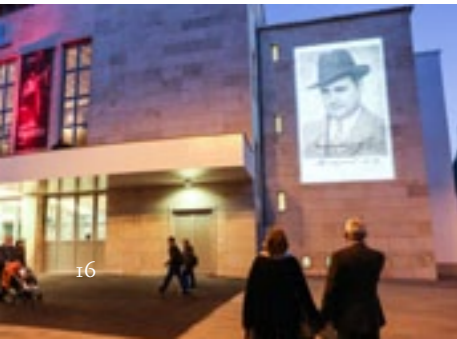
55 ezer tévén nézték, míg a teljes közvetítéssorozatra csaknem 800 ezer ember volt kíváncsi.

A nézők tömegén kívül az Erkel-Feszt számos műfajt, sőt más művészeti ágat is befogadott. A nagy múltú színház falai talán soha korábban nem láttak még ilyen sokszínű műsor-összeállítást. Az első napon, azaz a november 7-i Magyar Opera Napján a „nomen est omen” szállóigének megfelelően magyar operákból, daljátékokból hallhattunk válogatást a Hunyadi Lászlótól és a Bánk bántól kezdve a Hány Jánoson át a Székelyfölig, de természetesen felcsendültek Erkel Ferenc eredeti Himnuszának dallamai is. Ezt megelőzve azonban teret kapott a zenés felolvasószínház, a kiállítás, a könyv, sőt még a filmművészet is: La Grange címmel mutatták be Kiss József darabját, mely

Erkel és Anne de La Grange énekesnő kapcsolatáról mesél; A Népopertől az Erkel Színházig címmel kiállítás-megnyitót és könyvbemutatót tartottak; és meg lehetett nézni az Oscar-jelölt animációs kisfilm, a Maestro rendezője, M. Tóth Géza féléórás, tizenegy másfél perces, kronologikus sorrendben felvonultatott blokkból álló, játékos asszociációkkal és miniklipekkel dúsított filmjét, A magyar operajátás történetét is.

A második nap visszatérhettünk a zenéhez, s ezúttal a könnyű műfaj képviseltette magát: nulladik állomás-ként itt indult útjára Ákos Karcolatok 20 című jubileumi turnéja (a november 8-i, teltházas koncertet december 12-én újabb, már a fesztiváltól független ráadásfellépés követte, melyre szintén minden jegy elkelt). A könnyed után

pedig a komoly, sőt a súlyos következett, a népszerű énekes show-ját az Erkel-Feszt harmadik napján ugyanis különleges kettős premier váltotta, amikor sötét figurák vették át a hatalmat a színházban. Bartók híres operájának, *A kékszakállú herceg várának* és Vajda János egyfelvonásosának, a *Mario és a varázslónak* egyaránt Bretz Gábor énekelte a főszerepét (a kékszakállú herceget és Cipollát); mindkét darab rendezője Galambos Péter (aki egyúttal a hangsúlyos vizualitású előadások színpadképét is tervezte), karmestere Héja Domonkos volt. Az egyedi párosítású ikerdarabokat a fesztivál után többször is műsorra tűzték az Erkelben.

○ APÁTI BENCE, JESSICA CARULLA LEON

○ Fotó: Csibi Szilvia, Herman Péter, Nagy Attila

Végül, de nem utolsósorban a zárónapon ismét egy rokon művészeti ágba tehetünk kirándulást. Az *Árnyalatok* táncest az első lépés azon az úton, melynek végére Solymosi Tamás balettigazgató azt szeretné elérni, hogy az opera mellett „az Erkel Színház színpadán a tánc valamennyi műfaja bemutatkozhat”. Ennek jegyében már az *Árnyalatok* maga is több zsánert felvonultatott. A Honvéd Együttes huszonöt perces néptáncblokkja mellett pályakezdő fiatalok, a Magyar Táncművészeti Főiskola néptánc tagozatának hallgatói is bemutathatták tudásukat. Az igazi különlegességet azonban Budai László tangótáncos fellépése jelentette, ahogy valódi meglepetést szerzett Cakó Ferenc homokanimáció-művész előadása is; a korábbiaktól látványosan eltérő, a műsornak mégis szerves részét képező produkciót a tánc ihlette.

○ MAGYAR NEMZETI BALETT TÁNCMŰVÉSZEI

○ KISS B. ATILLA

○ ISTVÁN KIRÁLY OPERAKÓRUS, KÉRTESI INGRID, DOBI KISS VERONIKA, HORVÁTH ISTVÁN, JEKL LÁSZLÓ

○ MEDVECZKY ÁDÁM

○ FEKETE ATTILA, WIEDEMANN BERNADETT

A gazdag programkínálat mellett pedig az sem elhanyagolható körülmény, hogy a fesztivál látogatói megcsodálhatták az Erkel felújított épületét. Ami a színház belsejét illeti: minden a kényelemről szól, hiszen a fogadótér jelentősen megnőtt, szűk előcsarnok helyett valódi közösségi helyiséggé változva, a székek számának csökkenésével komfortosabb lett a nézőtér, miközben az auditorium kiemelkedő akusztikai adottságai megmaradtak. S hogy az esztétikai élmény se hiányozzon, az Erkel-Feszt résztvevői pillanthatták meg először az aula

harlekinmintás mennyezetfestését. Mindent egybevetve a november 10-én zárult fesztivál igazi összművészeti ünnepség volt – úgy is mondhatnánk, hogy egy többszámú himnusz a Himnusz halhatatlan zeneszerzőjéhez. És hogy kicsit a jövőbe is nézzünk: a megújult színházban az előttünk álló egy-két hónap az opera- és balettklasszikusoké; olyan darabokat láthatunk és hallhatunk, mint az *Aida*, a *Turandot*, a *Szerelmi bájital*, a *János vitéz*, a *Szöktetés a szerzából* vagy *A vig özvegy*. ○

○ BERCZELLY ISTVÁN

Lehár Ferenc dallamaival érkezik az új balettpremier

Párizsban játszódó történet, angol koreográfus, magyar zeneszerző, a Balkánról származó szereplők és az első világháború előtti idők nosztalgikus hangulata. Össze-európai mű, mondanánk most, a 21. század elején... Mindez az Erkel Színház frissen felújított épületében várja a tánc szerelmeseit, a Magyar Nemzeti Balett ugyanis február 22-én mutatja be Ronald Hynd háromfelvonásos balettjét, *A víg özvegyet*. Gara Márk

Sokféle történet képezte már táncjáték alapját. Regény (*Elfújta a szél*), vers (*A bahcsiszeráji szökőkút*), dráma (*Rómeó és Júlia*) vagy mese (*Csizmás kandúr*) alapján számtalan balett készült az elmúlt évtizedekben. A történelmi téma (*Mayerling*), a képzőművészeti ihletettség (*Caravaggio*), netán a film (*Ollókezü Edward*) már sokkal ritkább. Egy kéz elég ahhoz, hogy megszámloljuk azokat a darabokat, amelyek operákból készültek (*Az aranykakas*, *Hoffmann meséi*, *Carmen*). De hogy valaki operettből merítsen ötletet, az merőben újszerű! Pedig ez történt Ronald Hynddal, aki vette Lehár Ferenc korszakalkotó nagyoperettjét, *A víg özvegyet*, és balettszínpadra ültette át. Ha visszakanyarodunk a cselekményes balettekhez, akkor feltűnő, hogy ezek zöme valamilyen drámai történetet dolgoz fel, vagy csak a mondanivalója tragikus. A hazai repertoárban a mesebaletteket leszámítva kevés vidám táncjáték szerepel, csak a *Coppélia*, a *Sylvia*, *A rosszul őrzött lány*

és a *Makrancos Kata* sorolható ide. Nincs ez másképp külföldön sem. Úgy látszik, hogy idótálló balettkomédiát nehezebb készíteni.

Éppen ezért érdemel figyelmet *A víg özvegy* balettváltozata, amelynek ősbemutatója 1975-ben volt Ausztráliában. Azóta sokfelé játszották a világon, és mindenütt nagy tetszést aratott a jelenleg nyolcvankettedik évében járó brit koreográfus munkája. Ronald Hynd feleségével – a korábban szintén táncművész – Annette Page-dzsel és a karmester-zeneszerző John Lanchberyvel jegyzi a balettet.

S hogy mi lehet a folyamatos siker titka? Először is a zene, hiszen Lehár Ferenc fülbemászó muzsikáját a világon mindenhol kedvelik. Dallamai, drámai feszültséget sem nélkülöző tablói, zseniális fináléi, az opera zenei építkezésmódját felhasználó komponálási stílusa és a gyönyörű hangszelés a világon mindenhol osztatlan sikert arattak.

Magyarországon a Kálmán Imre-operettek melódiáit talán többen ismerik, hiszen ezek – a bécsi keringő mellett – inkább gyökereznek a magyar szívhez oly közel álló csárdás és verbunkos zenében, Lehár Ferenc *A víg özvegy* mégis új fejezetet nyitott az operettek történetében. A legfontosabb természetesen az, hogy az egymást érő gyönyörű melódiák magukkal ragadják a hallgatókat. Csekély húzásokkal és az énekelt szövegek zenekari átírataiból áll össze a balett zenéje. Éppúgy felcsendül benne a *Vilja-dal*, mint a híres *Víg özvegy-keringő*.

Ma már furcsán hat, hogy Lehár Ferenc operettjének 1905-ben nem jósoltak nagy sikert. A hányatott életű hegedűs, majd katonakarmester pályája elejétől kezdve komponálni szeretett volna, azonban mindig akadály gördült elé. Első igazi színpadi sikere *A drótos-tót* volt, amelynek gyengéségül a szöveggönyvet rótták fel. Ez után írta meg *A víg özvegyet*, amely Gál György Sándor véleménye szerint bőségesen kárpótolta a szerzőt, és egyben az operett műfaját is forradalmasította, hiszen szakítást jelentett a valószínűtlenségekkel és a lokálpatriotizmussal.

A balett cselekménye könnyen követhető, hisz az eredeti operett jól bevált fordulatait alkalmazza. Nem véletlenül, hiszen a Balanchine-nak tulajdonított mondás szerint „a balettben nincsenek anyósok”, ugyanis maga a műfaj nem alkalmas az ilyen irányú, bonyolultabb közlésre. Aki emlékszik még a *Mayerlingre*, az pontosan tudja, mennyire nehezen azonosítható a sok szereplő műsorfüzet nélkül, sőt időnként még azzal együtt is. *A víg özvegy* esetében erről szerencsére szó sincs!

A történet szerint a kis balkáni állam, Pontevedro pénzügyi megmentése

érdekében a párizsi mulatók hírhedt alakjának, Danilo Danilovics grófnak el kellene vennie feleségül Glavari Hannát, a dúsgazdag özvegyet. A két főszereplő korábban szerette egymást, de Danilo családjának ellenzésére nem keltek egybe. A viszontlátástól szerelmük újra fellángol, csak hogy Danilót zavarja Hanna óriási öröksége és az a kis félreértés, hogy Nyegus, a követség titkára meglátja Camille de Rosillont egy hölgygel a kerti pavilonban. Hogy Hanna Valencienne-t, Zeta Mirko nagykövet feleségét megmentse a nyilvános botránytól, azt állítja, hogy ő randevúzott a francia gavallérral. Így Danilónak már nincs kedve elvenni a számára kiszemelt asszonyt, Zeta Mirko terve pedig dugába dőlni látszik. A harmadik felvonásban Hanna fényes estélyt rendez Danilo tiszteletére, amelyen orfeumi grizettekkal szórakoztatja a férfit. Maga Hanna rántja le a leplet a pavilonban történekről, ezáltal elhárul az akadály az elől, hogy Danilo elvegye az özvegyet. Az asszony öröksége végül az új férjre száll, így Danilo és Hanna boldogok lehetnek. Valencienne hűséges marad férjéhez, ráadásul még a mesés vagyon sem kerül ki Pontevedróból.

Nagyon hálás karakterekkel találkozhatunk a balettben, hiszen Hanna szerepe egyszerre elegáns és virtuóz. Danilo gróf szerethető, korhely fickó, igazi bohém nemes, sok, szinte már akrobatikus tánclépéssel. Külön szerencse, hogy a betanítást John Meehan végzi, aki az ősbemutató

Danilója volt. Valencienne és Rosillon ugyancsak rokonszenves szerelmesek, kettőseik igazán mutatósak; nem is szólva a karakterszereplő Zeta Mirkóról és Nyegusról. Humorral teli figuráiktól és a balett miliójétől az ember visszarepülhet a „Nagy Háború” előtti Párizsba, amit kiválóan mutatnak meg a látványos, táncos tablók. Ezekben megfigyelhetjük a keringő utolsó európai virágzását, a néptánc ihletésű karaktertáncokat és a párizsi mulatók nagystílusú hangulatát. A Ronald Hynd által koreografált lépések igényesek és szellemesek, ugyanúgy nehéz feladat elé állítják a tánckart, mint a szólistákat, s mindeközben szórakoztatják a nézőket. Nem véletlen ez, hiszen Hynd mester az angol iskolán nevelkedett, Frederick Ashton és Ninette de Valois balettjeiben táncolt, és kortársa, táncosa volt olyan – a brit második generációhoz tartozó – alkotóknak, mint Kenneth MacMillan vagy John Cranko. Későbbiekben társulatvezetőként és koreográfusként bontogatta tehetségét többek között a Bajor Állami Opera balettegyüttesénél, az English National Ballet-nél és számos egyéb társulatnál. Műveit Európán kívül Ausztráliában és Amerikában is sikerrel tűzik repertoárjukra a klasszikus együttesek. Mindezek pedig garanciát jelentenek arra, hogy a hazai közönség is szívesen fogadja majd *A víg özvegyet*, hiszen ebben a balettben lehetőség nyílik a Magyar Nemzeti Balett egyik erőssége bemutatására: a kidolgozott karakterábrázolásokra. ○

Élet A Nagy Nyitány után

Hatezren a helyszínen, ötven-ötven a televízión keresztül kísérték figyelemmel az Erkel-Feszt – A Nagy Nyitány négy napját, a százkét éves Erkel Színház nagyszabású újraindítását. Az Erkel 2013. november 7-i hivatalos megnyitója óta a legnépszerűbb nagyoperák és szórakoztató klasszikus balettek otthonául szolgál.

Fotó: Csibi Szilvia, Dusa Gábor, Éder Vera, Herman Péter, Juhász Attila

Erős kezdés jellemezte az Erkel antréját a nagyszínházi életbe: a *Mario és a varázsló*, valamint *A Kékszakállú herceg vára* 2in1 előadása két 20. századi remekmű élményét adta egyetlen este alatt. Mindkét modern operában Bretz Gábor zengő basszbaritonja gondoskodott a hát kellemes borsódzásáról, hiszen Cippolat és Kékszakállat is ő énekelte. Sorozatos teltházat hozott a *Rigoletto*: hét estén keresztül figyelte a közönség lenyűgözve és olykor szívszakadva Kálmándi Mihályt az elátkozott udvari bolond szerepében.

○ MARIO ÉS A VARÁZSLÓ – NAGY ERVIN

○ MARIO ÉS A VARÁZSLÓ

○ RIGOLETTO – KÁLMÁNDI MIHÁLY

○ TÁNCOLÓ ÉVSZAKOK – HONVÉD TÁNCSZÍNHÁZ

○ TÁNCOLÓ ÉVSZAKOK – HONVÉD TÁNCSZÍNHÁZ

○ LUISA MILLER – KOLOZSVÁRI MAGYAR OPERA – KOLONITS KLÁRA, PATAKI ADORJÁN

Az Erkelben került sor Giuseppe Verdi Schiller-trilógiájának bemutatására is a Kolozsvári Magyar Operával koprodukcióban: a *Giovanna D'Arco*, *A haramiák* és *Luisa Miller* című darabok kapcsolatát a hasonló látványvilág is hangsúlyozta.

Ejtsünk szót a táncról is mint az Erkel egyik húzóágazatáról: a színház a lehető legszélesebb spektrumból válogat a szórakoztató táncos produkciók közül – ennek első bizonyítéka az *Árnyalatok* táncest volt november 10-én, néptáncsal, tangóval, tánc ihlette homokanimációval.

December 17-én elindult a *Táncoló Évszakok* sorozat évköre, egy multikulturális Kárpát-medencei bulival: a Honvéd Táncszínház Magyarország és a szomszédos országok nemzetiségeinek, népeinek színes kavalkádját idézte meg egy élő, pörgős néprajzi tablóval, mely élményszerűen mutatta be a különböző népcsoportok jeles napjait és hagyományait.

○ NABUCCO – BOROSS CSILLA, HORVÁTH ISTVÁN

Karácsonyi ajándékként egy nagy favorittal, a *Nabucco*val kedveskedett a közönségnek az Erkel Színház: az Abigélt játszó Boros Csilla egyenesen a Nabucco-beli szerepéért tért haza külföldi színpadokról! Az anyaintézmény Operaház ünnepi kínálatában az elengedhetetlen családi klasszikus, *A diótörő* mellett a *Bohémélet* is szerepelt. A diótörő Mária hercegnőjeként december 21-én az Operaház frissen szerződötetett japán tehetsége mutatkozhatott be: a kecses keleti balerina, Nakamura Shoko kicsiket-nagyokat egyaránt elbűvölt. A november végi és december eleji hideg téli napokon enyhülést hozott a fülledt hangulatú *Salome*-sorozat, két nemzetközi hírvendégművésszel, Gerhard Siegellel (Heródest játszotta) és Johannes von Duisburggal (az egyik legelismertebb Wagner-énekes Jochanaan szerepében lépett színpadra). A karmester, Pinchas Steinberg Magyarországon először dirigált operát – Steinberg egyébként februártól veszi át az Operaház hivatalos zenekarának elnök-karnagyi posztját, és így Erkel Ferenc egyik utódja lesz az elit együttes élén.

○ AIDA – SÜMEGI ESZTER

Az új esztendő az Erkel Színház *Aidával* és a *Turandottal* köszönti. Az Aidában a címszerepet Sümegi Eszter, Amnerist pedig a New York-i Metropolitanból hazatérő mezzoszoprán, Komlói Ildikó játssza. A Turandot egzotikus darab a varázslatos, de kíméletlen Keletről: a címszerepében Rálik Szilvia mellett a koreai szoprán, Jee Hye Hant üdvözölhetjük váltott szereposztásban, Kalafot pedig egy koreai tenor, Lee Jeong-Won alakítja. ○

○ TURANDOT – LEE JEONG-WON

○ TURANDOT – RÁLIK SZILVIA

Dalban mondja el Százkét éves az Erkel

Fotó: Csíbi Szilvia, Herman Péter

Az Erkel Színház több mint évszázados krónikáját hivatott dupla CD-be sűríteni az *Erkel102* válogatás, melyet a 2013-as újranyitás apropóján, a színház százkettedik születésnapján, 2013. december 7-én adott ki az Opera, az *OperaTrezor* sorozat szintén erre az alkalomra készült *Háry János* CD-jével együtt.

Az Erkel102 CD-hez az anyagot az MTVA kincsesládájából válogatták: a közmédia archívumában ugyanis hetven teljes operafelvételt őriznek az Erkel Színház 1960 és 2006 közötti előadásairól. Ókovács Szilveszter főigazgató és Karczag Márton operaházi főemléktáros ebből a bőségtáliból szemezgetett az emlék CD-hez, melyen olyan aranytorkú dalnokok hallhatók, mint Simándy József, Háry Erzsébet, Ágai Karola, Komlóssy Erzsébet, Andor Éva, Miller Lajos, Gulyás Dénes vagy Kiss B. Atilla. A CD külföldi sztárfellépője pedig – két 1986-os *Bohémélet*-részlettel – ki más is lehetne, mint maga Luciano Pavarotti.

A válogatás CD-vel karöltve jelent meg az *OperaTrezor* sorozat negyedik, Kodály Zoltán *Háry János*-át feldolgozó darabja is. A sorozatban Erkel *Hunyadi Lászlója*, a fiataloknak szóló *Útravaló 2013*, valamint az Ella Fitzgerald Erkel színházbéli fellépését őrző CD-k előzték meg a Kodály-alkotást.

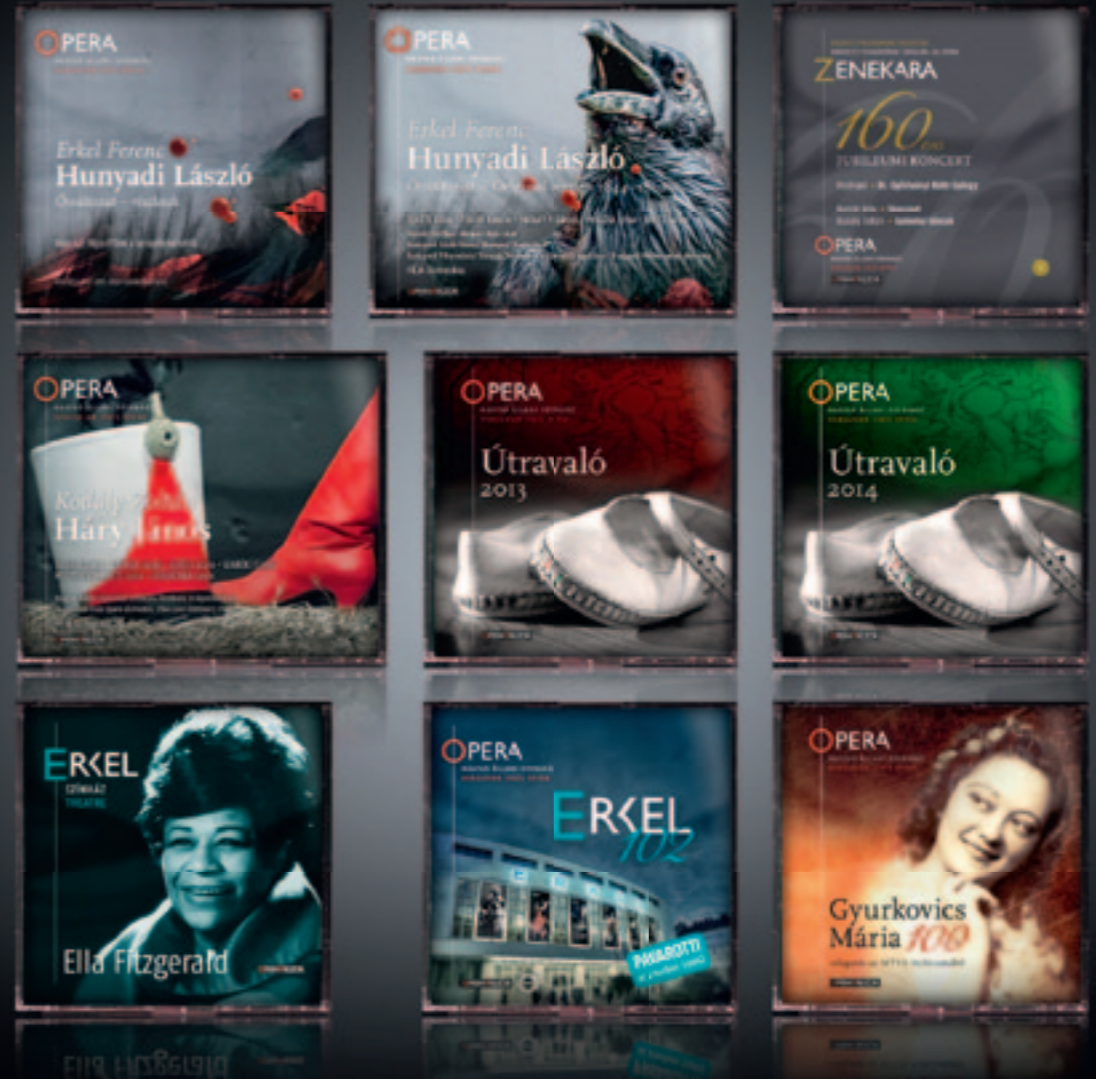
Zenei inyencek és zenetanárok számára örvendetes dolog, hogy Operaház minden évadban stúdiófelvétellel örökíti meg az operairadalom emblemikus műveit, még hozzá az eredeti kottaanyag használatával. A Háry Jánoshoz is az originál

partitúrát porolták le, hasonlóan a *Bánk Bán*hoz és a *Hunyadi László*-hoz, melyek szintén ekképp lettek megörökítve.

Háry János egyébként 2013-ban 23 ezer diáknak adhatta elő történeteit Kodály Zoltán népdalos tálalásában. Az Operakaland ifjúsági sorozattal ugyanis ennyi kisebb-nagyobb kamasz láthatta a négyes szereposztásban színre vitt, Vidnyánszky Attila fémjelzte előadásokat.

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

OPERATREZOR

Csúcsformában Kálmándi Mihály

Fotó: Doron Ritter

Nyár elején megkapott kamaraénekesi címét eddigi pályafutása legfontosabb kitüntetésének tartja. Alapvetően szakmai elismerésnek, amellyel – európai, közelebről bécsi mintára – a munkát, a minőségi színvonal helytállást értékelik. Kálmándi Mihály, a Magyar Állami Operaház Kamaraénekeseként szerint minden ember valamilyen tehetséggel-adottsággal születik: aztán vagy él vele, vagy csak valamennyire használja ki azt, vagy egyáltalán nem. Ő pályafutása kezdetétől arra törekszik, hogy kihozza és kibontakoztassa a „kapottat”.

Pallós Tamás

– Gazdag Verdi- és Wagner-évet zárt, de az idei Richard Strauss-jubileum is érinti: a Salome Keresztelő Jánosa régóta része a repertoárjának. Hogyan tekint az említett szerzőkre?

– Sok és minőségi új szerepet adtak nekem; ezeket nagyon szívesen énekelem. Verdit mértéktelenül, Wagnert mértékkel. Straussnak is fantasztikus művei vannak. Tőle számomra Jochanaan az a figura, amely egyszer és mindenkorra megfogott, átjárt és „megpecsételt”. Az évad végén ismét sorra kerül.

– Stílusa, hangkaraktere, énektechnikája alapvetően Verdire predesztinálja, Ön is elsősorban Verdi-énekesnek tartja magát. Wagner tehát nem „magától értő” vállalás.

– A hangom mindig is képlékeny volt, sötét tónusú, elég nagy vivőerejű, és az Operaházban úgy gondolták, hogy Wagnerre, *A Rajna kincse* Wotanjának éneklésére is alkalmas vagyok. Egy repertoárszínháznak viszont megvan az a veszélye, hogy kategorizál, mondván: ha jól áll neked Wagner, akkor Wagner-énekes leszel. Nekem viszont alapvetően olasz énekhangom van, erre lettem felkészítve, trenírozva. Az olasz repertoárt semmi esetre sem akartam elhagyni. Basszbariton színű hangomnak és jó német kiejtésnek köszönhetően viszont sokszor kerültem döntéskényszerbe. Ha választanom kellett, mert két produkció

○ A BOLYGÓ HOLLANDI (2013)
Fotó: Tomáš Opitz

○ BOROSS CSILLÁVAL - SIMON BOCCANEGRA
Fotó: Csibi Szilvia

fedte egymást, mindig Verdi mellett lobbiztam. Nem hagytam magam bepasszírozni a Wagner-repertoárba. Wagnernél megengedett, hogy „csúnya hanggal” énekeljék, az önmagában hoz egy karaktert. De ha Wagner jól képzett, szép hangon szólal meg, az egészen más. Az már nem csak egy karakter lesz; szép hanggal, jó technikával minden tulajdonság, érzés, jellem megszólaltatható...

Haladok a saját utamon – és emellett örömmel énekelek az általam nagyon szeretett Wagner-figurákat is. Csodálatosak, dinamikusak, romantikusak; sok esetben bennük van a megváltás vágya. Wotan persze természetesen egészen más...

– A nagyon vágyott Simon Boccanegra immár a tizenharmadik Verdi-szerepe.

– Verdi figurái mindig nagyszabásúak. Akkor is, ha egy szenvedő, elbukó vagy egyenesen negatív szereplőről van szó. Verdi legtöbbször kiváló irodalmi alapanyagokhoz nyúlt, melyekhez hozzátette a zene líráját. Egy másik, még mélyebb-gazdagabb világot hozott létre. Minden figurájának más az élethelyzete, lelkivilága. Ha csak azt nézzük, hogy az apai mivoltnak hányféle arca fordul elő Verdinél!

○ GIACOMO PRESTIAVAL – SIMON BOCCANEGRA
Fotó: Csibi Szilvia

– Nagyon szimpatikusnak tartom, hogy elfoglalt művészként a munkáján, hivatásán túl, „hobbiként” is mennyire szereti ezt a műfajt. Érdeklük a különlegességek, meghallgatja a pályatársait. Ez életforma?

– A kívülállók szemében kicsit öntörvényűnek tűnhetnek. De nem így van. Csak alaposan beleástam magam a műfajba. Ezen nőtem fel; hétéves koromtól zenét tanultam, hangszeren játszottam. Az opera átjárt gyerekként, amikor megmoccant bennem a tehetség, és átjárt énekesként is. Ez egy élvezetes, bekebelező örvény, amelyet önmagam keltettem. Én forgatom – és engem forgat. Ezt másként, kívülről elérni, vagy csak próbálgatva nem lehet. Ebben az örvényben nagy sikerek és kudarcok egyaránt előfordulhatnak. (Olyanok is, amelyek nem feltétlenül az énekes számlájára írhatók.) Erre az állapotra el kell jutni. Idő kell hozzá, tapasztalat, érdeklődés, gyakorlat, szellemi-lelki érés...

○ RIGOLETTO (2011) | Fotó: Juhász Attila

○ RÁLIK SZILVIAVAL – A BOLYGÓ HOLLANDI (2013) | Fotó: Csillag Pál

– Létezik a művészi beérkezetttség állapota?

– Igen. A művészet, az opera, a hang csoda. De párhuzamként nézzük meg például a harcművészeteket: egy szamuráj védjegye, a rangja, hogyan képes megelőzni az ellenfelet. Harmóniában van önmagával, és egyfajta figyelmi-fegyelmi előnnyel képes győzni. De van egy még ennél is magasabb szint, az a fajta szellemi és technikai tudás, amikor a műveletek már szinte maguktól mennek: működik a test, a kéz, a láb, a tökéletes vágás. Nem koncentrált, nem technikai, nem félelemmel teli. Bármikor, bármilyen helyzetben képes cselekedni, változtatni, átformálni valamit. Így van ez az énekléssel, a színpadi jelenléttel is. Értetni, érezni kell a figurát. Közel kell kerülni hozzá, figyelve a testi, lelki, szellemi hangsúlyokra.

– Vannak olyan pályatársak, akik különösen hatottak Önre?

– Természetesen. A saját hangfajomból is, de leginkább a tenorok közül. Mert a tenor mindig elengedettebb, nyitottabb, a szerepköréből kifolyólag energikus és koncentrált. A basszus meggondolt, tétova, vívódó. Érdekel az adott énekes hangszíne, kisugárzása, színészi készsége. Vannak olyanok, akik egyes szerepekben vagy bizonyos megoldások tekintetében példaképeim. A tenoroknál maradva: elég volt

meghallgatnom Gianfranco Cecchélet, hogy technikailag helyre tegyen bennem valamit. Hangvétel, hozzáállás tekintetében Giuseppe Giacomini a példa. Szerepátélés szempontjából pedig mindenképpen kiemelném Marton Évát.

– Baritonokat nem említett. Szándékosan?

– Igen. Ez „szakmai titok”. Vannak köztük olyanok, akik már régen nem élnek, itthon alig ismertek, de hatottak rám. Hallgatom őket, és azon gondolkodom, hogy lehetnek hetven év elteltével is ennyire „modernek”, a mai fiatalokkal összevetve is.

– Hogyan fogadta az Erkel Színház megnyitását? Pályafutása kezdetétől énekel ott, gondolom, erős érzelmi szálak fűzik az épülethez.

– Így van. Fantasztikus, hogy újra két házban játszhatunk. Ez egy megnyert csata eredménye; hatalmas kultúrpolitikai tettnek tartom. Kevés dolog szerez annál nagyobb örömet, hogy megnyílik (jelen esetben újra megnyílik) valahol a művészet temploma. A környékére, a városrésze is hatást gyakorol. Jól néz ki a színház, és nagyon jó benne énekelni. Egy karéjban vagyunk a közönséggel. Telt házas, tomboló sikerű előadások mennek. Itt más a taps, más a hangulat. Az Erkel kapcsán csak szuperlatívuszokban tudok fogalmazni.

– 2014-ről, új feladatairól mit árulhat el?

– Az Operaház két-három évvel előre tervez, de konkrétumokat még nem mondhatok. Olyan szerepekről van szó, amelyeket örömmel és „nagy mennyiségben” fogadok el, ahogy az idei évadban is. Amikor itthon kevesebb dolgom volt, akkor mindig külföldön énekeltem. Elmentem, mert sok helyen pont azt a minőséget szerették, amit én képviselek, néha jobban, mint Budapesten. Ez annyiban változott, hogy most már itthon is igazán szeretnek, ami nagyon jólesik. Egy éve itthon érzem magam otthon. Külföldi felkérések továbbra is érkeznek, ami ugyancsak fontos visszajelzés. Művészi szempontból nincs különbség itthoni és külföldi szereplés között. Nincs két mérce. Itt nem érvényesül a futballnál vagy a show-bizniszben vallott „kis pénz, kis foci” elve. Ez a műfaj nem engedi, az operát nem lehet félgőzzel művelni. Ha lelassítjuk a hajót, az első szembe-szél leállítja. Mi nem elégedhetünk meg félmegoldásokkal, mert akkor az általam alakított figurát szoktatom hozzá a lustasághoz. Előbb-utóbb megunom, vagy ő un meg engem, és akkor a nézőtérén is mindenki unni fogja az előadást. Ott kell lennünk szívvel-lélekkel, teljes valónkkal. Csak így lehet, csak így érdemes. ○

Finomra hangolva

A Heti Válasz hétről hétre **információt, műveltséget és érveket ad** olvasóinak.

Keresse a legfrissebb számot csütörtökönként az újságárusoknál, vagy fizessen elő kedvezménnyel a kiadónál! Akcióinkról és hűségprogramunkról a www.hetivalasz.hu honlapon olvashat.

Három szín – trilógia

Zsoldos Dávid

Bármilyen különös, a Müpa és az Opera hagyományosan szoros partneri viszonyának „alaphangját” Cecilia Bartoli adta meg még 2009-ben. A világklasszis szoprán három budapesti koncertje a két intézmény között kialakult együttműködésnek köszönhetően jöhetett létre: az első hangverseny helyszíne az Operaház volt, ennek műsorát Haydn és Mozart kompozícióból állította össze a művésznő, akinek partnere a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, az Opera együttese volt Fischer Ádám vezényletével. A következő két koncerten – immár a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben – Bartoli az elsőben Händelnél, a másodikban pedig a mindössze huszonhat évesen elhunyt, mégis ikonikussá vált 19. századi énekesnőnek, Maria Malibrannek állított emléket.

A következő évi együttműködés apropóját a Müpa talán legkiemelkedőbb sorozata, a Budapesti Wagner napok *Trisztán és Izolda*-előadása adta, amelyről László Ferenc kritikájában így írt: „az ötödik Müpa-beli Wagner-sorozat nyitánya egyszermind az Opera idej utolsó premierje volt, az árokban Fischer Ádámmal és a Magyar Állami Operaház Zenekarával. S ezzel máris az est egyik legfontosabb, legüdösebb mozzanatához értünk: az együttes nem önmagához képest, s nem is valamiféle más, megengedően rugalmas mércéhez mérten nyújtott pompás produkciót, hanem jószerint a legszigorúbb elvárásokhoz képest is.”

2011 októberében a Müpa évadnyitó sajtóeseményén Káel Csaba fontosnak tartotta kiemelni: „Az elkövetkező

évek egyik legfontosabb feladata a koprodukciónak létrehozása; a hazai és nemzetközi intézményekkel közös előadásokban összeadódik a résztvevők kulturális tőkéje és tapasztalata, míg a költségek és a bevételek megoszlanak”. Az eseményre meghívott Ókovács Szilveszter – akkori kormánybiztos – egy példaértékű gesztussal erősítette a vezérigazgató mondatait: „a 2011/12-es évadba korábban beállított Ring-produkciójának első darabját az Opera visszavonja addig, amíg a Művészetek Palotája műsorán tartja a Tetralógiát, hiszen ugyanakkor a Müpa Wagner-produkcióiba addig is meghívják a legjobb magyar énekeseket, és e tekintetben bírjuk Káel Csaba ígérését”.

Alig pár héttel később, 2011. november 21-én a Zeneakadémia Baráti Köre az Operaházban tartotta meg *A Liszt-családfa ágai* című gálaestjét, amelyen Marton Éva Kossuth-díjas énekművész mellett a Zeneakadémia

zongoratanárai: Baranyay László, Dráfi Kálmán, Falvai Sándor, Farkas Gábor, Lantos István, valamint Vigh Andrea és a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara lépett pódiumra. Az est két házigazdája Batta András, az ekkor már felújítás alatt álló Zeneakadémia rektora és Ókovács Szilveszter volt. A rendezvény bemutatta, hogy a liszti örökség idehaza a tanítványokon keresztül ma is élő, elérhető hagyomány, hiszen a fellépő zongoristák valamennyien olyan mesterektől tanultak, akik maguk is Lisztig – sőt rajta és Czernyn keresztül Beethovenig – egyenes ági leszármazottai ennek az iskolának. A koncert teljes bevételét a Zeneakadémia – az egyetlen Liszt nevet viselő és általa alapított intézmény – nagytermi orgonájának helyreállítására ajánlották fel a szervezők.

Hamarosan újabb koprodukció körvonalazódott: 2012 márciusában a Magyar Állami Operaház huszonhat

énekkari és negyvenkét zenekari művésze az ómáni fővárosba, Maszkatba utazott, hogy két alkalommal bemutassa Mozart *Szöktetés a szerájból* című daljátékát a nemrég átadott, lenyűgöző kivételül Királyi Operaházban. Miközben tizenhat, a színpadi technikáért felelős operaházi munkatárs irányítja a Csikós Attila által 2002-ben tervezett díszlet építését és a világítást, az előadás rendezője, Káel Csaba a sajtóbeszélgetésen elmondta: „Egy nemzetközi tanácskozáson váltottunk szót Ahmed Abouzahra művészeti tanácsadóval a még megnyitás előtt álló maszkati operaházzal való együttműködés jövőjéről. Nyolc nemzetközi ajánlat közül döntöttek végül az Opera *Szöktetés a szerájból* című produkciója mellett”.

Nemcsak a Zeneakadémia, hanem a hazai operajátás történetében is mérföldkő volt a 2012-es operavizsga. Hosszú idő után ismét az Andrassy úti palotában vizsgáztak a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem opera tanszékének hallgatói, akik a kiváló fiatal zeneszerző, Bella Máté *A tavasz ébredése* című egyfelvonásos operáját, valamint – igazi kuriózumként – Janáček *A ravasz rókácska* című, ritkán játszott dalművének részleteit mutatták be az Operaház zenekarának közreműködésével. A vizsgaprodukciót megnyitó beszédében Marton Éva külön kiemelte az Operaház és a Zeneakadémia együttműködésének nélkülözhetetlenségét.

2012 októberében az egész zenei világ Solti György, azaz Sir George Solti születésének századik évfordulójára emlékezett, aki a Zeneakadémia falai között tanult, már világszerte ünnepelt maestróként tért vissza az Operaházba vezényelni, hagyatékának jelentős részét a fiatal magyar muzsikusokra hagyta, s végakarátának megfelelően ma ott pihen Bartók mellett a Farkasréti

© BATTÁ ANDRÁS ÉS ÓKOVÁCS SZILVESZTER A MARTON ÉVA GÁLAESTEN
Fotó: Herman Péter

© ÓKOVÁCS SZILVESZTER, JONAS KAUFMANN, MARTON ÉVA, BATTÁ ANDRÁS, KÁEL CSABA | Fotó: Herman Péter

○ HIPPOLITOSZ ÉS ARICIA SAJTÓTÁJÉKOZTATÓ

○ „LISZT ÚTJAI” SAJTÓTÁJÉKOZTATÓ

temetőben. Az Operaház egy egész napos programsorozatot szentelt október 26-án az évfordulónak, amelyben a *Hazatért* című kerekasztal-beszélgetést Bogyay Katalin, Marton Éva, Alexandru Agache, Daróczi Tamás, Héja Domonkos és Kováts Kolos részvételével Batta András vezette.

2013 tavaszán egy rendhagyó közös programon kalauzolták a Magyar Turizmus Zrt., az Opera, a Müpa és a Zeneakadémia vezetői a sajtó és a kulturális turizmus képviselőit: Liszt útjai címmel. „A Liszt-év eseményei messze túlmutatnak az évfordulón, hiszen Liszt Budapesten vett rész a Zeneakadémia létrehozásában, első elnöke volt, öröksége a jelen és jövő nagy ereje lehet itthon és a nemzetközi szinten” – fogalmazott Káel Csaba. Batta András, a Zeneakadémia rektora még korábban kiemelte: „A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem – a Zeneakadémia – a magyar zenei élet tudásbázisa. A Müpa pódiumára, az Opera színpadára képez énekeseket és hangszeres muzikusokat, zenetanárokat minden

szintre, zeneszerzőket, akik a magyar zeneszerzés jeles hagyományát vihetik tovább. (...) Történelmi jelentőségű összefogásunkkal azt akarjuk kifejezni, hogy a zene szellemében ebben a széthúzó országban is megteremthető a harmónia.” És valóban: alig pár hónappal később Marton Éva, a Zeneakadémia tanszékvezető egyetemi tanára, Corvin-láncos, Kossuth- és Bartók–Pásztory-díjas énekművész hetvenedik születésnapja alkalmából nemzetközi sztárok és tanítványai részvételével tartottak nagyszabású gálakoncertet a Dalszínházban. Az est rendezője Káel Csaba, műsorvezetője Batta András, a program életre hívója pedig Ókovács Szilveszter volt.

Néhány nappal később futurisztikus látványvilág, „bolygóközi” vizuális hatások uralták el az Opera színpadát: a korszak- és műfajteremtő Rameaumű bemutatását egy hagyomány első jelentős lépéseként aposztrofálta a főigazgató: „Ezentúl minden évadunk végén szeretnénk műsorra tűzni egy barokk művet, (...) remélve, hogy ez a

varázslatos zenei világ igazi szakértők tolmácsolásában megtalálja az útját a hazai nézőkhöz. Bár a műfaj régi, a mondanivaló és a hangzás nagyon is modern, a rendezés pedig különösen friss kontextusba helyezi a művet”.

2013 decemberében ismét rendhagyó eseményre került sor: a budafoki Borváros pincéjében a Verdi–Wagner kettős bicentenárium jegyében állítottak emléket a két szerzőóriásnak. Káel Csaba Verdire emlékezve elmondta: „A Verdi-életmű egyik kevésbé ismert gyöngyszemét, az Attilát a Sanghaji Nagyszínházzal két éve tartó szoros együttműködés eredményeképp áprilisban a budapesti közönségnek, novemberben pedig a kínai publikumnak mutattuk be.” Ókovács Szilveszter a Wagner-szobor leleplezése előtt a két szerzőről beszélve utalt arra, hogy – noha sosem találkoztak, „megférnek ők békésen az Opera ormán, illő magasan – s most már a Borváros pincéjében, a megértés illő mélységében is. Az Opera pedig nem tett

○ Fotó: Csibé Szilvia, Nagy Atilia

○ VERDI ÉS WAGNER SZOBROK AVATÁSA (BUDAFOK BORVÁROS)

Intézményi együttműködések I.

mást a hosszú, kétszezonos, dupla bicentenáriumot hozó jubileumi esztendőben, semmint mindkét oszlopára támaszkodott”.

Aki már állt életében többedmagával színpadon, tudja: az előadó-művészet egyben az együttműködés művészete is, legyen szó akár egy Mahler-szimfóniáról, egy Mozart-kvartettől, vagy az Álarcosbál fináléjáról. Egy színpadon

szerepek vannak, ott mindenki tudja, hogy mi a saját feladata-felelőssége, ahogy azt is, hogy a saját sikere nagyrészt pont azon múlik, hogy mennyiben tudja segíteni a többiek munkáját. A hazai zenei élet színpadán az Opera, a Müpa és a Zeneakadémia tercettje csak akkor fog jól szólni, ha továbbra is legalább annyira odafigyelnek egymásra és sokszínűségükre, mint saját magukra – a szereptévesztés itt

éppúgy azonnal megbosszulná magát, mintha a tubás akarna felugrani az árokból és átvenni a balerina szerepét. A három intézmény önálló karaktere – és körülöttük a hazai zenei élet sokszínű forgataga, a szimfonikus zenekaroktól a kamarakórusokig – ugyanannak a művészetnek szolgál, pódiumaikon minden tekintetben kinyílik a világ: hiszen világra szólnak – értünk, generajongókért. ○

Késő éji zene

MozartLateNight
Mozart-show egy egészben,
18 éven felülieknek

Az Opera és a Zeneakadémia közös produkciójában, szinte napra pontosan a Színigazgató 1786-os bécsi ősbemutatójának évfordulóján kerül színre a Solti György Kamarateremben az az előadás, amely igazolni kívánja Kierkegaard szavait, aki az érzéki zsenialitás zeneszerzőjének nevezte Mozartot. A stand-up comedy világában és íróként is ismert Litkai Gergely által abszurd komédiává rajzolt történet akár egy mai szappanoperában is megállná a helyét: fiatal énekesek vetélkednek magánéleti félreértések és komikus szituációk közepette, miközben az örök kérdés is terítékre kerül: vajon a darab megrendelője – azaz a szponzor – mennyire szólhat bele a művészet magasztos kérdéseibe. A megrendelő végül is dönt: Mozart Hat notturnójának erotikus előadását kéri a társulattól – ez eredetileg egy dalciklus, amely a szerelem hat stációját mutatja be –, a társulat pedig teljesíti a kívánságot az este második felében. Hat éjszaka története, hat dalban, miközben az énekesekhez két pár táncos is csatlakozik. Konklúzió, spoiler? A pénz és a protekcionizmus karikatúrája valószínűleg az idők végezetéig aktuális marad, a szerelem utolsó stációja a csalódás, Mozart zenéjét pedig nem kell félteni.

Előadók: Sáfár Orsolya, Puja Andrea (szoprán), Mukk József (tenor), Busa Tamás (bariton), illetve a Magyar Állami Operaház zenekarának muzikusai

Díszlet és jelmez: Menczel Róbert
Magyar szöveg: Litkai Gergely
Koreográfus: Jellinek György
Karmester: Oberfrank Péter
Rendező: Szarka János

Az Operaház szobrai

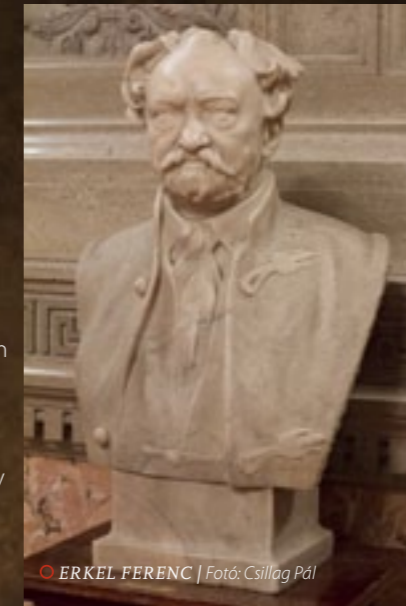
Az Operaház első szobrai a megnyitás előtt három évvel, 1881 szeptemberében kerültek fel a színház homlokzatának felső párkányára. Előző év júniusában a báró Podmaniczky Frigyes intendáns elnöklete alatt összeült szoborbíráló bizottság választotta ki a megörökíteni kívánt tizenhat zeneszerzőt, és kérte fel a kor legkiválóbb szobrászait a munkára. A faragáshoz szükséges sóskúti mészkövet a bizottság bocsátotta rendelkezésre, a művészek munkáját 1000 forinttal díjazták.
Karczag Márton

A 19. századi középületeket szívesen díszítették az illető épület funkcióját, az adott művészeti vagy tudományágat reprezentáló szobrokkal. A Magyar Királyi Operaház homlokzatát – bécsi mintára – az európai zenetörténet kiemelkedő mestereinek szobrai ékesítették. A komponisták listája mai szemmel furcsának hat. Guido d'Arezzo, Palestrina, Jacopo Peri, Orlando di Lasso, Pergolesi, Lully, Cherubini, Spontini, Haydn, Gluck, Mozart, Beethoven, Weber, Meyerbeer,

Rossini és Wagner képmását Donáth Gyula, Kiss György, Brestyánszky Béla, Szász Gyula, Stróbl Alajos és Huszár Adolf faragta ki. A ránk maradt fotók tanúsága szerint a szobrok a kor dekoratív köztéri szobrászatának szellemében, akademizáló stílusban készültek. Anyaguk nem bizonyult időtállóknak, s az évtizedek során a szobrok gyakorlatilag szétmállottak. „Óriási, szinte mennydörgésszerű robaj reszkettette meg szerda délután egynegyed háromkor az Operaház

környékét. Az első pillanatban senki sem tudta, hogy mi történt. Az Operaház Hajós utcai sarkát porfelleg borította. Kirohantak a színházból az Opera altisztjei és munkásai, a sarki kávéházból a vendégek, s hamarosan meg is állapították, hogy az Operaház épületének a homlokzatáról esett le egy körülbelül másfél méter magasságú szobor a Hajós utcai sarkon ékeskedő szfinx mögötti platóra, leszakítva a párkányzat egy darabját s erősen kicsorbítva a szfinx mögötti gránitlépcső két fokát. Szerencse, hogy abban az időben véletlenül egy lélek sem járt a sarkon, s így a lezuhanó szobor s a párkányzat törmelékei senkiben sem tettek kárt. Hogy melyik zeneszerző szobra esett le a tizenhat közül, azt nem lehet megállapítani. A szobrokon felírás nincsen, s az egyes alakok annyira megrongálódtak már, hogy fel sem ismerhetők. A még fent lévő tizenöt szoborról sem tudják, hogy melyik kit ábrázol, annyira szétmállott valamennyi” – számol be 1939. január 19-i számában a szerencsés kimenetelű balesetről az újság.

Az eset után hamarosan el is távolították az összes szobrot, pótlásukra csak évtizedekkel később, 1966 decemberében került sor. Ekkor az eredeti szoborciklus számos tagját más zeneszerzőkre cserélték. Az akkori „szoborbizottság” tagjairól semmit sem tudunk, a ma is látható eredmény azonban egyértelművé teszi az aktuálpolitikai indítást: a baráti országok operaszerzői bőségesen vannak képviselve az immár bolgár mészkből kifaragott alkotások között. Amíg az Operaházban sohasem játszott Scarlatti és Glinka vagy Smetana és Moniuszko, akiknek operái évtizedek óta nem kerültek színre, helyt kaptak a Népköztársaság úti homlokzaton, addig olyan nagyságok, mint a

ERKEL FERENC | Fotó: Csillag Pál

vitathatatlan népszerűségnek örvendő Puccini és Richard Strauss kimaradtak a panteonból. S bár a művészek névsora tiszteletet parancsoló, az egyenként huszonöt mázsás súlyú szobrok le sem tagadhatnák keletkezésük korát: a némiképp elnagyoltnak tűnő alkotások kissé kilógnak az Operaház egyéb díszítőelemei közül, igaz, az utcáról nézve csak tömeghatásuk érvényesül.

A rekonstruálhatatlanná kopott 1881-es ciklusból okulva immár felirattal is ellátott szobrok kronologikus rendben sorakoznak egymás mellett. Balról jobbra: Monteverdi (Ispánky József), Scarlatti, Gluck (Győri Dezső), Mozart, Beethoven (Marton László), Rossini, Donizetti (Tar István), Glinka, Wagner (Mikus Sándor), Verdi, Gounod (Pátzay Pál), Bizet, Muszorgszkij (Váradny Sándor), Csajkovszkij, Moniuszko (Antal Károly) és Smetana (Ispánky József).

Szembeállva az Operaházzal, a bejárat két oldalán egy-egy fülkében Erkel Ferenc és Liszt Ferenc mészkből faragott, ülő szobra Stróbl Alajos alkotása. Szintén az ő alkotása az épület Andrassy út felőli sarkain a két

LISZT FERENC | Fotó: Éder Vera

carrarai márványból faragott szfinx. Az Operaház homlokzatának első emeleti szintjét négy, a zenével és a zenés színházzal kapcsolatos múzsa egész alakos szobra díszíti: a főhomlokzaton Erato és Terpsikhore, az oldalhomlokzatokon Thália és Melpomené szobra látható.

Az 1880-as évek színház-építészeti szokásainak megfelelően az Operaház belső tereit is számos díszítőelemként funkcionáló szoborral ékesítették. Ezek közül kiemelkednek Szécsi Antal zeneszerző-medalionjai az előcsarnokban, a pénztárfülkék fölött, Bezeredy Gyula királylépcső alján álló, bronz aprófigurái, pajzsokon Ferenc József, illetve Erzsébet királyné monogramjával, valamint Donáth Gyula allegorikus figurái a királyi páholy fölött.

Az épületben számtalan portrészobor található, a színházhoz kötődő alkotókról, művészekről. A legkorábbiak, Erkel Ferenc és Ybl Miklós márvány mellszobrai már a megnyitáskor láthatók voltak az épületben. Ma mindkettő a főlépcsőt díszíti. A következő évtizedekben több neves énekes, karmester, zeneszerző portréjával gazdagodott

○ RÖSLER ENDRE SAJÁT
PORTRÉSZOBRÁVAL | Fotó: Operaház
Emlékgyűjteménye

○ OSVÁTH JÚLIA

○ VENCZELL BÉLA

az Operaház épülete. Közülük Sándor Erzszi koloratúrszoprán főlépcsőházban látható egész alakos márványszobra, az első emeleten található énekeszobrok közül Stróbl Alajos Haselbeck Olgáról és párja, Kisfaludi Strobl Zsigmond Venczell Béláról készített portréja érdemelnek figyelmet. Gróf Bánffy Miklós Stróbl Alajos által készített márvány mellszobra lánya letétjeként került a főlépcsőházba. 1984-ben, az Operaház fennállásának századik évfordulóján ajándékozta a háznak a Művelődési Minisztérium Pátzay Pál Bartók Béláról és Kodály Zoltánról készített bronzportréit, melyek a Székely Bertalan teremben láthatók. 1987-ben avatták fel Ferencsik János portréját (Ferenczy Béni), 1997-ben Simándy József, 1998-ban Osváth Júlia, 2007-ben Palánkay Klára szobrát. Különlegesség Otto Klemperer

fejszobra, amit Gustav Mahler lánya, Anna Mahler készített és 1986-ban Klemperer lánya ajándékozott az Operaháznak. Akadtak olyan énekművészek is, így a legendás Wagner-tenor, Anthes György és Rösler Endre, akik maguk adták oda a színháznak az őket ábrázoló műalkotásokat. Szemere Árpád bariton márvány fejszobra Yrjö Liipola finn szobrász műve (Tanács-terem), Kerner István főzeneigazgató mellszobra tanítványának, a neves tenorista Závodszy Zoltánnak a műve. Strobl Alajos Moshammer Román hárfaművészről készült gipszszobrát unokája, Miháلكovics Tivadar ny. főtitkár ajándékozta a színháznak. Uitz László operaházi díszletszobrász két alkotásához két nagy szcenikus, Kéméndy Jenő és Oláh Gusztáv állt modell. Helyhiány miatt több műalkotás is az operaházi szoborraktárban pihen. Köztük az, amelyen Gyurkovics Máriát porcelánból örökítette meg Bory Jenő, a Bory-vár építője, a különlegesen törekény műalkotást eddig egyszer láthatta a közönség, a művész születésének centenáriumi koncertjén.

Legutóbb 2010-ben, Gustav Mahler születésének százötvenedik évfordulóján avattak szobrot az Operaházban, a Mahler Társaság letétjeként Gustav

Mahler bronz fejszobrát, Krasznai János alkotását. Ebben az évadban előreláthatólag két új műalkotással gazdagodik az Operaház: Puccini születésének százötvenötödik évfordulóján került átadásra az itáliai mester szobra (Lelkes Márk alkotása), májusban pedig Richard Strauss születésének százötvenedik évfordulójára a német komponista portréja is elkészül Kligl Sándor műhelyében. ○

○ YBL MIKLÓS

Puccini otthonra lelt

December 21-én, születésének 155. évfordulóján felavatták a népszerű olasz zeneszerző, Giacomo Puccini szobrát az Operaház előtt, melyet először a szabadtéri Szfínx-terazon helyeztek el, pár hét után pedig megkapta végső helyét is az épületben. A portrészobrot a tehetséges szobrászművész, Lelkes Márk készítette.

○ ÓKOVÁCS SZILVESZTER, MARTON ÉVA | Fotó: Nagy Attila

A nagy emberi érzelmeket tökéletesen megjelenítő operaszerző most végre helyet kapott a zenepalota szobrai között. Igazán rászolgált már erre a dicsőségre, hisz Puccini műveit az Operaházban eddig több mint ötmillióan látták: a *Pillangókisasszonyt* 1124-szer játszották, a *Bohémélet* is több mint ezerszer volt látható.

Két operán kívül a zeneszerző teljes repertoárját színre vitték, a művei összesen 4601 alkalommal kerültek a nézők elé a Magyar Állami Operaházban, tehát méltán kapott helyet a palotában.

A szoboravatáson Ókovács Szilveszter emlékezett Puccinire, valamint részt

vett az ünnepi eseményen a Turandot hercegnőt nemzetközi szinten is meglevenítő, világhírű magyar operáénekesnő, Marton Éva is.

A leleplezés után a nagyszínpadon egy igazi Puccini-klasszikus, a Bohémélet volt látható, Pasztircsák Polina és Fekete Attila főszereplésével. ○

Hazugságok nélkül: élni

Ókovács Szilveszter

Szokolay Sándor 1931-2013

A Várnász 2003-as felújításakor már működött a *Hangoló* sorozat, én akkor az Opera kommunikációjáért feleltem. Szokolay Sanyi bácsi az első szóra jött, pedig egészsége már akkor ingatag volt, gyenge szívét bármikor szóba hozta, ha magyarázni kellett, hogy miért nem Budapesten lobbizza át az életét műveinek gyakoribb játszását elősegítendő, mint sok más kollégája. Sopron a szanatóriumi nyugalmat jelentette számára, de a Várnásért képes volt onnan kiszakadni. Kovalik Balázzsal hárman beszélgettünk néhány lelkes és eltántoríthatatlan operafan előtt a Székely Bertalan teremben.

Két dolog maradt meg mélyen bennem. Egyrészt az a rugalmasság, amellyel tűrte, hogy Balázs jelentősen

összebb húzza a művet, azt a magyar nyelven megírt magyar darabot tehát, amelyet a *Kékszakállú* után eddig a legtöbbet játszottak a világban – eredeti partitúra szerint. A szerzők nagy többségének nem sajátja ez a bölcs belátás, Sanyi bácsi viszont rögtön értette, hogy (akkor) negyven év után másokhoz, másként és kicsit másról is szól majd a Várnász egy nagyon eredeti, kimagasló tehetségű művész kezében. Ámultam és bántam.

A másik megfigyelésem a sokszor gyermekinek mondott Szokolay őszinte pozitívizmusa. A Lorca-dráma a beteljesíthetetlen szerelem és az élet-hazugságok törvényszerű elbukásának darabja, cseppet sem vidámabb, mint a másik nagy Lorca-opusz, a *Bernarda*

Alba háza. Sanyi bácsi szavai mégis képesek voltak a mű boldogságmomentumaira kihelyeződni, mintha esélyt látott volna, amely nem mindig válik valóra, de érdemes hinni benne, mert a szerelem vállalása a hazugságok letűnte után új életet jelenthet. A Várnász ugyan nem ez az eset, de a Szokolay-gondolkodásban itt is az érzékeny humánus domborodott ki, az maradt legfelül. 2014 őszén, a Várnász operaházi bemutatójának ötvenedik évfordulóján éppen ezt az előadást hoztuk vissza a repertoárra – sajnos, immár Szokolay Sándor nélkül. Az élet esélye most is, nála is elbukott, de ahogy anno nála a humánus, most ő maga van ott, legfelül. ○

Fotó: Csillag Pál

Gyermekek operája

Tosca, Mefistofele, Szerelmi bájital. Csak néhány produkció, amelyekben az év elején a Magyar Állami Operaház Gyermeckarájának tagjaival is találkozhat a közönség. Nem mindig jut kellő figyelem azokra a lelkes és elszánt iskolásokra, akik folyamatosan kiemelkedő teljesítményt nyújtanak, akiknek sokoldalúságát jellemzi az a nagy sikerű musicalegyveleg, amit a december 6-i Prima Primissima-gála zárásaként a tévéközvetítésnek köszönhetően több százezer ember is nyomon követhetett a Művészetek Palotájából.

Oláh András

Az Operaház Gyermeckarájának növendékei is tevékenyen részt vettek az adventi készülődésben, hiszen már a Diótörő Fesztivál december 1-i megnyitóján is énekeltek karácsonyi dalokat az Andrássy úti Ybl-palota előtt álló karácsonyfánál. A Gyermeckar tagjai ezt követően az Énekkarral és más kórusokkal közösen egész decemberben a *Diótörő*-előadások előtt teremtettek meghitt hangulatot az ünnepvárás-hoz, miközben talán néhány korukbéli

érdeklődését is felkeltették a közös éneklés iránt. A második alkalommal megrendezett *Kiskarácsony* matiné-előadáson december 12-én másfél ezer óvodás és kisiskolás számára adtak elő karácsonyi dalokat, miközben a hátrányos helyzetű gyerekek, akiknek máskülönben nem lett volna lehetőségük eljutni az Operaházba, az opera és a balett műfajával is megismerkedhettek. Ugyancsak a Gyermeckar közreműködésével bővítette a karácsonyi

A Magyar Állami Operaház Gyermekkarát jelenlegi formájában 1970-ben hozta létre a tavaly szeptemberben, nyolcvanöt éves korában elhunyt Botka Valéria kóruskarnagy, akinek nevéhez a Magyar Rádió Gyermekkórusának 1954-es megalapítása is köthető. Az ő kezdeményezésére vált az akkori Szív utcai Általános Iskola ének-zene tagozatából az operaházi gyermekkar bázisa. Az iskola ma már Erkel Ferenc

jótekonysági estek sorát a Gyermekmentő Szolgálat, amely december 22-én rendezett ezerkétszáz határon túlról érkezett, hátrányos helyzetű gyermek számára Diótörő-előadást, és az Erkel Színházban december 28-ra a Nagycsaládosok Országos Egyesülete által szervezett karácsonyi program, ahol a kórus a matinéműsorban vett részt az ünnephez kötődő dalokkal.

A kórus minden évben hirdet felvételt, ahova február végéig a Gyermekkar honlapján (www.varazshangok.hu) található elérhetőségeken vagy az Erkel Ferenc Általános Iskolában várják a gyerekek jelentkezését az elsősöktől az ötödik osztályosokig. A kórustagsághoz jó hallásra és jó énekhangra van csupán szükség, illetve elengedhetetlen az a fegyelem, ami egy akár százfős színpadi produkció lebonyolításának is feltétele. A felvételizők számára az Operaház Hajós utcai üzemházában rendeznek előkészítőket, és hasonló feladatot tűt be az Erkel Ferenc Általános Iskolában Hajzer Nikolett, a Gyermekkar egykori tagja által a három-hét éves korosztály számára működtetett zeneóvodai foglalkozás is.

A Gyermekkar tagjai számára különleges élményt nyújt, hogy nem csupán énekesként működnek közre az operaházi előadásokban, hanem alkalmuk nyílik a színpadi játékra is, akár énekes szerepektől függetlenül is – jó példa erre a már említett A diótörő produkció is. Emellett a gyerekek az Operaházon belül és kívül is fellépnek zenekari hangversenyeken és önálló kóruskoncerteken.

A kórus szerepet kapott az Opera újévi koncertjén is, ahol először hangzott el Tallér Zsófia erre az alkalomra írt nyitánya. A Pinchas Steinberg vezényelte darabban kitétek magukért a gyerekek: énekeltek, rigmust mondtak, ritmust tapsoltak – hatalmas sikert arattak a nézők körében.

hozzávetőlegesen hetven-nyolcvan tagja van, akik az általános iskola második osztályától egészen addig maradhatnak, míg fizikai adottságaik – hang- és testmagasságuk – ezt lehetővé teszi. Az Erkel Színház megnyitásának kétségtelenül örömteli eseménye új kihívások elé is állította a Gyermekkart, mivel a játékhelyek megkettőződésével párhuzamosan az énekesek létszámának harminc-negyven fős növekedése teremte optimális körülményeket. ○

Az Operaház olyan fiatalok számára is nyújt lehetőséget kreativitásuk megélésére, akik az opera iránti vonzalmukat más formában kívánják megélni. A tavaly megkezdett OperaKaland sorozathoz kapcsolódva az Operaház pályázatot hirdetett a szériában már részt vett vagy részt venni kívánó osztályok számára. Feladatuk az volt, hogy vagy dolgozzanak fel a Hányopera népdalai közül kettőt vokálisan, vagy az *Intermezzo* és a császári udvar bevonulásának zenéjét ültessék át hangszeres formába a saját nyelvükre. Az elkészült pályaműveket az érdeklődők az Operaház honlapján és a Youtube-on a „Hány-kaland” címszó alatt találhatják meg, a magyar kultúra napján, január 22-én kihirdetett első három helyezett pedig osztálykiránduláson vehet részt egyéb értékes nyeremények mellett.

Emellett már a felsőoktatásban részt vevő fiatal képzőművészeket, iparművészeket és építészeket célozza az Erkel Színház épület design pályázata. A közeljövőben várhatóan megnyíló 4-es metróval a II. János Pál pápa térre érkezőket az Erkel Színház hátsó és két oldalsó falfelületével fogja fogadni, ami miatt a korábbinál nagyobb figyelmet kapnak majd az eddig nem sokra tartott homlokzati részek. A betoldásokkal tűzdelt három oldal egységes arculatba ágyazására a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, valamint a Magyar Képzőművészeti Egyetem hallgatóinak ötleteit várják, az egyetlen kikötés, hogy a megoldások keltsék fel az érdeklődést az opera és a balett iránt, és azok egyben kapcsolódjanak az Erkel Színház arculati megújulásához is.

A legjobb

MEGLEPÉTÉS!

Libri ajándékkártyák

Libri
www.libri.hu

Nincs advent Diótörő nélkül

A diótörő éppolyan elválaszthatatlan a karácsonytól, mint az ünnepi fények, a bejgli, a forralt bor, a jótékonyság vagy a fahéjjal keveredő fenyőillat. Csakhogy egy átlagos karácsonyváró eseményen pont A diótörő hiányzik a karácsonyi hangulatüzemből. Nem úgy a Diótörő Fesztiválon, az Operaház hagyományos ünnepváró rendezvényén, ahol A diótörő – érthető módon – maga a vezérelv!

Fotó: Csillag Pál

Mesés házikók, fényfüzerek, tekintélyes aranszán és A diótörő szereplőinek különleges, átlátszó hirdetőoszlopokban elkvártélyozott, lenyűgöző szobrai: ezek a látványelemek adták a vizuális keretet a bohém családi fesztiválnak.

Mint minden rendes karácsonyváro eseményről, a Diótörő Fesztiválról sem hiányozhatott a forralt bort és teát árusító stand, a finomságokat azonban az esti órákban az előadások előtt opera- és balettművészek árulták: a nyitónapon például a Magyar Nemzeti Balett Japán szólistája, Nakamura Shoko és A diótörő hercege, Leblanc Gergely állt a pult mögött. Nem csak a hideg elleni védekezésképp volt érdemes a hírességek által kínált portékát megvenni, hiszen a bevétel az Ökome-nikus Segélyszervezet közvetítésével rászoruló családokhoz és gyerekekhez került – dupla lélekmelegítés egyetlen bögre forró itallal!

Fotó: Csibi Szilvia, Herman Péter, Nagy Attila

A Szfinx-terasz karácsonyi színpaddá avanszált, ahol kórusok (köztük a Magyar Állami Operaház Énekkara és Gyermekkara) lepték meg az Andrássy úton korzózókat téli térenével. A helyszínen, a Szfinx mellett egy hatalmas szán – az Aranyecset díszletének nélkülözhetetlen darabja – hívogatott család fotózásra, hogy legyen kézzel fogható emlék is a fesztiválról. Ráadásul a szánban december 6-án még maga a Mikulás is tiszteletét tette.

○ LÉVAY ANIKÓ

○ KOVÁCS ISTVÁN, ROST ANDREA, LEHEL LÁSZLÓ

A Diótörő Fesztivál alatt azért az Erkelben sem állt meg az élet: a színház karácsonyi meglepetése a közönségnek Verdi *Nabuccójának* régóta várt előadása. Boross Csilla külföldi színpadokról tért haza, hogy Abigélt énekelhesse, Nabuccót Kálmándi Mihály, az évad kamaraéneke formálta meg, főpapként Palerdi Andrászt köszönthették. Moshe Atzmon visszatérő vendége a darabnak: a világhírű karmester 19-én és 21-én dirigálta az operát, mellyel elsőként mutatkozott be a hazai közönségnek 2009-ben, a további négy előadás alatt pedig Dénes István varázsolt a karmesteri pálcával. ○

Az Operaház idén is vendégül látott fogyatékkal élő és szociálisan hátrányos helyzetű gyermekeket: ők december 12-én válogatott muzsikákkal (*A varázsfuvola*, *Jancsi és Juliska*, *A diótörő*, *Vivaldi*, *Mozart* művei) és apró ajándékokkal lettek gazdagabbak, emellett találkozhattak és énekelhettek az opera gyermekművészeivel is.

A fesztivál tortáján a habot persze az örök közönségkedvenc Csajkovszkij-mű, maga *A diótörő* jelentette, melyet összesen huszonöt alkalommal adtak elő az Operaházban november–december hónapokban. A december 22-i előadáson Bőjte Csaba ferences rendi szerzetes és húsz kis pártfogoltja is végigigzulta a szerelméért harcoló Diótörő küzdelmét az Egérkirály ellen. Az idei előadások egzotikus szereplője a Nemzeti Balett újonnan szerződött magántáncosnője, a japán Nakumara Shoko, aki december 20-án debütált Leblanc Gergely oldalán Mária hercegnőként.

2013 számokban

Sikeres évet zárt a Magyar Állami Operaház

Az Erkel Színház újrainyitásával már két állandó budapesti játszóhelyen, vidéki helyszíneken és a Távol-Keleten 584 rendezvényt valósult meg 2013-ban a Magyar Állami Operaház szervezésében, az előadásokat 549 ezer néző látta. A több mint félmillió nézőből 17 703 váltott bérletet az Operaház előadásaira, 47 ezren a társulat külföldi turnéin látták a dalszínház produkcióit. Az összesített jegy- és bérletbevétel tavaly elérte az 1,7 milliárd forintos átlomhatárt.

A több mint félezer rendezvény közül 427 volt opera- és balettelőadás (268 az Operaházban, 136 az Erkel Színházban, 23 Japánban és Kínában), 12 premiert, 16 hangversenyt és dalestet

tartottak, megrendezték a Verdi-fesztivált, 77 diák- és ifjúsági foglalkozást és 18 egyéb rendezvényt szerveztek. 54 ezer középiskolás diák a nagy sikerű OperaKaland sorozat keretében vehetett részt operaelőadásokon az Erkel Színházban (122 város 300 oktatási intézményéből, 2 sorozatban 43 előadás keretében).

Közép-Európa legnagyobb, ültetett színházi nézőterének helyet adó Erkel Színház 136 előadásának átlagos látogatottsága 74 százalékos volt, ez minden előadáson átlag 1373 látogatót jelentett. Mivel az Operaház befogadóképessége 1260 ülőhely, és ennek kihasználtsága 2013-ban 92 százalékos volt, ez az arány azt jelzi, hogy a

felújítás miatt 2013-ban még csak 5 hónapon át játszó Erkel működésével az összintézményi opera- és balettelőadásokat látogatók száma bőven több mint a kétszeresére emelkedett.

2013-ban 12 televíziós és 20 rádiófelvétel és -közvetítés jóvoltából azok is figyelemmel követhették az intézményben zajló eseményeket, akik személyesen nem lehettek jelen egy-egy helyszínen.

Az Opera 2013-as teljesítményét, a kiemelkedő számú rendezvény megvalósulását 1010 munkatárs – ebből az Erkel Színház újrainyitásával 291 új állás –, 260 szerződéses magyar művész, 69 külföldi vendégművész (44 énekes,

○ Fotó: Herman Péter

11 karmester, 14 alkotó) és 13 partner-együttes (MR Szimfonikusok, Danubia Zenekar, Kolozsvári Magyar Opera, Concerto Budapest, Orfeo Zenekar, MR Énekkar, Budapesti Stúdió Kórus, Honvéd Férfikar, Zeneakadémia, Magyar Táncművészeti Főiskola, Győri Balett, Pécsi Balett, Honvéd Táncegyüttes) munkája eredményezte.

Az Opera nemcsak rendezvényeivel, de kiadványaival, híradásaival is hatékonyan érte el látogatóit. 2013-ban valamennyi itthon és külföldön született magyar állampolgár megkapta az *Útravaló 2013* CD-t, a lemez így 100 ezer családnak jutott el. A több tízezer sajtó- és köztéri megjelenés, a 480 Facebook-bejegyzés, a 182 sajtó weboldalon megjelent hír, és az összesen 19 exkluzív kiadvány (5 magazin, 4 rendkívüli szám, 6 CD, 1 könyvtrilógia, 3 nagy évdátájékoztató brosúra) jóvoltából folyamatosan informálódhattak a látogatók az Opera aktuális

eseményeiről. Az intézmény Facebook-oldalának rajongói száma elérte a 19 ezret, ez 95%-os növekedést jelent egy évre vetítve, 350%-os növekedést két év viszonylatában! A rendezvényeket több ezer fotó és 51 sajtó szerkesztésű videofelvétel örökítette meg.

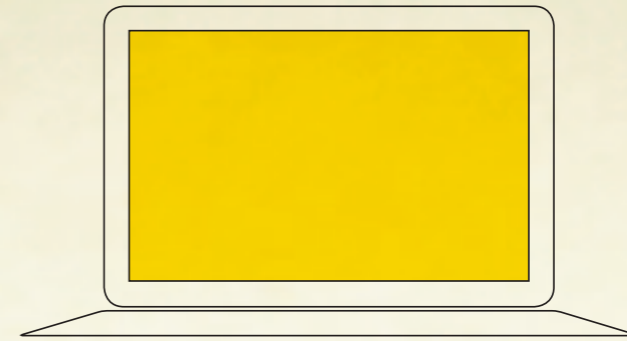
A Magyar Állami Operaház 2014-ben minden téren eléri működőképesség méretének határát, amellyel – a párizsi mellett – a világ egyik legnagyobb ösztönművészeti centruma, integrált operaintézménye lesz. Indokolja ezt (különleges társadalmi szerepvállalása mellett) az ország zenei és tánchagyományja, a magyar tehetségnevelés és művészeti élet ma is érvényes nemzetközi reputációja és az ország történelmi sajtóosságaiából is eredő Budapest-központúság is.

Az intézmény készen áll arra, hogy idén új beruházásokat indítson, mint például az Operaház és az üzemház

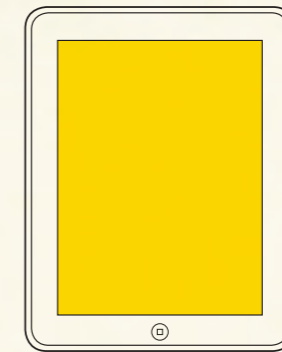
felújítása, a műhelyház építése, a zenekari próbacentrum korszerűsítése, a hangszerbeszerzés, továbbá az intézmény kamaraszínházi működésbe kezd, szabadtéri előadásokat és vidéki vendégszerepléseket szervez, folytatja társadalmi programjait, és újabb ázsiai útra indul. Működési reformjának súlyát immár a művészi munkára, a minőségi előrelépésre, a repertoár átalakítására, felfrissítésére helyezi.

A Magyar Állami Operaház tehát magabiztosan őrzi abszolút első helyét a hazai színházi életben: a legnagyobb létszámmal, befogadóképességgel, előadásszámmal, repertoárral, nézőszámmal, bevétellel, törzsközönsséggel és támogatással bíró intézményként.

Boldog új évet az Opera jelenlegi és jövőbeni vendégeinek! ○

Platformjaink harcban állnak!

A Magyar Narancs már digitálisan is olvasható!

Mostantól digitálisan is előfizethet a Magyar Narancsra, így kedvenc lapját iOS-en, androidos platformokon és természetesen PC-n is olvashatja!

www.magyarnarancs.hu/elofizetes

www.dimag.hu
interaktív tartalmak
folyamatosan bővülő kínálat
iPad, Android, PC

Hol színpad: kint-e vagy bent...?

1. rész

A hazai zenei intézmények szokatlan mértékű marketingaktivitásba kezdtek. Az Opera más zenei intézményekhez hasonlóan, arculatfrissítés keretében, markáns külsőt öltött, miközben bravúrosan, egyidejűleg szólította meg külső és belső közönségét. Művészei, kilépve az „utca” színpadára, ezúttal reklám-kampányok főszerepeiben is tündökölnek. *Nagy Bálint*

Kisebbségi forradalom zajlik körülöttünk: a hazai kulturális intézmények kezdik felfedezni a marketinget. Évek óta mantrázzák ennek fontosságát, néhányan közülük tettek is érte, de most úgy tűnik, többek számára eljött a cselekvés ideje. Az utcán, a lapokban, az interneten és helyenként a rádióban, tévében a megszokott pop-, rock- és musicalreklámok mellett fel-feltűnnek fajsúlyosabb kulturális események és intézmények hirdetése is. A zenei intézmények ebben élén járnak. Talán azért, mert többen közülük sok év kihagyást követően most kapcsolódnak vissza a magyar zenei életbe, ami miatt szükségszerűen újra bemutatkoznak, talán azért, mert rádöbbenek, hogy saját erőfeszítéseikre is szükség van ahhoz, hogy talpon maradjanak, és ehhez az embereket meg kell szólítani, talán

azért, mert vezetőik is tapasztalják az „annyi vagy, amennyit megmutatsz magadból” korszellemét.

Már az első lépést megtenni sem mindig egyszerű. A kommunikáció egyik kritikus előfeltétele ugyanis az önismeret és az erre épülő öndefiníció. Megkerülhetetlen lépés az értékek és irányok meghatározása, a piacra szánt termékek görcső alá vétele, a saját és persze a versenytársak potenciáljának, erősségeinek és gyengeségeinek elemzése. Ha a termék és kommunikációja (tartósan) elszakad egymástól, többet árt a marketing, a reklám, mintha csendben nem történik semmi, miután abból még bármi előhívható, a hiteltelenség hitelességbe átfordítása ezzel szemben mérhetetlen energiákat és pénzt tud felemészteni.

A budapesti komolyzenei aréna az utóbbi hónapokban benépesült. Izgalmas változás, aminek tovagyűrűző és multiplifikáló hatása lesz. A magát újradefiniáló Művészetek Palotája mellett aktív kommunikációs tevékenységbe fogott az Operaház, megnyílt egy közel kétezer személyes modern-retro színházépület, és bekapcsolódott a koncertéletbe Budapest szecessziós szentélye, a Zeneakadémia, amely nemcsak fizikai valójában újult meg, hanem szervezetében és céljaiban is. Valódi versenykörnyezet teremtődött, aminek a súlyát, kockázatait, egyúttal lehetőségeit a szereplők most kóstolgatják.

A Müpa kivételével – sajátos helyzet, hogy ezúttal a Benjámin lett hirtelen a legértettebb – az intézmények a

bemutatkozás, marketing szakzsargonnal az újrapozicionálás fázisában vannak. Új vértetben léptek elő. A folyamatosság szem előtt tartásával, a „megújulva megőrzés” szellemében komoly energiákat szentelnek annak, hogy e kényes kihívásnak és a konkurencijuktól való kommunikációs elkülönülés megalapozásának eleget tegyenek. Helyesen. Saját önálló arculatuk és profiljuk kialakítása a sikerük záloga lehet. Ennek egyik leglátványosabb és leggyorsabban ható eszköze a vizuális kommunikáció az arculat és a reklám világán keresztül. Ez az, amivel mindenki találkozik, aminek segítségével kifejezhetik önmagukat, amivel kilépnek a „nagy színpadra”. Ahol a szerepet huszonnégy órán át kell játszani, ahol a bukás nem egyetlen estére szól – igaz, a siker sem. Ahol a média hihetetlenül színes világa a közvetítő, és a homogén publikum helyébe az utca heterogén közönsége lép. A teljes nyilvánosság színpadára, amely méreteivel és ismeretlenségével a színpadhoz szokott színházi vezetőknek is ingoványos terep.

Színek, formák, világok. E három elemmel és a márkanévvel leírható egy-egy intézmény elsődleges képe. Pontosabban, ha már ezekkel leírható, sikerrel vette az első akadályt. Például egy olyan egyszerű formával, mint a kör. A Müpának több jutott belőle, igaz csak töredékesen, a Zeneakadémiának

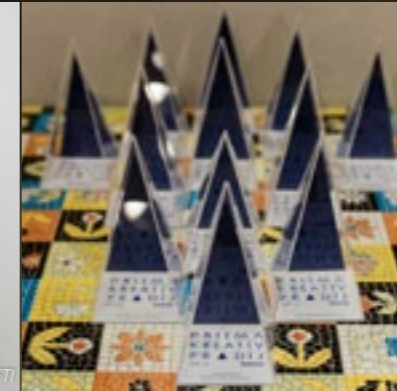
már teljes kör, rögtön kettő, az Opera egyetlen függőlegesen kettészelt kört választott. Úgy látszik, a hazai kulturális élet vonzódik a kerek formákhoz. Nincs ebben semmi különös, a németeknél a gépkocsigyártás mondhatja el ugyanezt magáról, idézzük fel a BMW, a Mercedes, a Volkswagen vagy az Audi logóit, ez utóbbi például négy karika alá nem is adja.

Az is közös mindhárom intézményben, hogy lévén több műfajúak, illetve több helyszínen játszanak, nem tudtak ellenállni a szinkódolásnak, tehát a különféle műfajok, játszóhelyek különböző színekhez kötésének. Bár a célcsoport az adott intézmény kínálatában való eligazodáshoz jellemzően nem a színeket használja, fontos struktúraalkotó és rendszerező szerepe lehet, gerincét képezve és ezzel tartást adva egy intézmény jelrendszerének.

Az arculat másik lényegi alkotóelemét, a márkanévet illetően a Müpa van a legkedvezőbb helyzetben, a legrövidebb és a teljes intézményt magába foglaló megjelöléssel. A Zeneakadémia kettős arca – egyetem és koncerthelyszín – és kettős neve miatt nehezebb helyzetben van, amin a kisterem – egyébként tiszteletre méltó elnevezése – nem könnyített. Ezt azonban nagy valószínűséggel az élet elrendezi, ahogy tette ezt a Müpa esetében is, Bartók vagy Solti reputációjának

DESIGN MANAGEMENT ELISMERÉS (2013) – TURKOVICS MONIKA, BENDZSEL MIKLÓS | Fotó: MFT

PRIZMA DÍJTÁDÓ (2013) – BALLA ZOLTÁN, VÁRKONYI JUDIT, NAGY BÁLINT | Fotó: Herman Péter

legcsekélyebb csorbítása nélkül. E tekintetben az Operaház helyzete a legnagyobb kihívás a marketinges számára: két játszóhely (az Andrásy úti és az Erkel), két együttes (opera és balett, az utóbbi saját márkanévvel) és egy önálló névvel is bíró zenekar. Jelenleg az egységes képet grafikai eszközökkel próbálják megteremteti, ez azonban márkastratégiai szempontból korántsem „befejezett történet”, ami érthető, hiszen különféle tevékenységeket – operajátszás és tánc –, illetve különféle, mégpedig jelentősen eltérő pozicionálású színházakat kísérel meg egyetlen vizuális jelrendszerbe sűríteni. Vitathatatlanul új korszakot nyitott viszont az Opera a reklámkommunikáció vizuális világának, egészen eredeti, fotóalapú, filmes hátterű, meseszerű tematikájú és beállítású, olykor szurreális képeivel. S ahogy a sikeres művészi produktumok sajátja, a hatást ez esetben sem csak a meghökkentő és

szokatlan látvány, hanem a mögöttes tartalom adja. A lényeg a szereplőkben van, az erő titka maga a valóság, az, hogy azokat az énekeseket és táncosokat látjuk a képeken, akiket a színpadon is ezekben a szerepekben. Ettől válik izgalmassá és autentikussá. Ezért forgatta nemrég saját eladóival és raktárosaival magyar reklámfilmjét a Lidl, és ugyanezért bombasiker az Air New Zealand jelenleg futó reklámkampánya, ahol a légitársaság saját légiutas-kísérői és pilótái szerepelnek. E megközelítés nemcsak kifelé teszi hitelessé az üzenetet, hanem befelé is elkötelezettséget és azonosulást eredményez.

Az Opera esetében nemcsak az alapötlet volt újszerű, hanem a megvalósítás is. Profi fotók, színvonalas grafikai munka és remek alakítások, teátrális mozzdulatok, kifejező mimika. Kevés szöveg, a mondanivaló inkább a képbe

van komponálva. Egy új korszak harsány, hatásvadász megszólítása a konzervatívabb és idősebb törzsközönség elrettentésének komoly veszélye nélkül. Nem véletlen szakmai elismerések sorát söpörte be néhány hónap alatt. PR és reklám hatékonysági versenyen (Effie, PRizma) ugyanúgy díjazták, mint grafikai (Aranyrajzszög), design és formatervezési megmérettetésen (Design Management).

Új keletű filozófiájuk szellemében olyan intézményi kép kialakítása indult meg, ahol „kinyílik a világ”. A benti színpad után immáron a kinti színpadon is megindult a játék. S bár más szereplőkkel, más módszerekkel más előadás folyik, a két játéktér sikere elválaszthatatlan. Művészet és marketing mostantól a hazai zenei intézményekben is kéz a kézben jár.

EFFIE DÍJTÁDÓ GÁLA (2013) | Fotó: Nagy Attila

GÁCS TAMÁS, VÉGH ENDRE

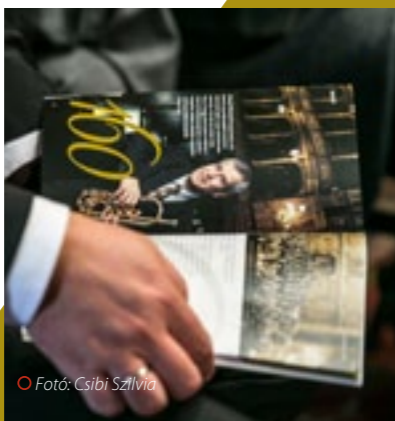
ARANYRAJZSZÖG Díj (2012)

Születésnap

Túl a 160-on

A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara fennállása óta eltelt éveinek számát tekintve már régen elhullajtotta a csikófogat. A zenekar 1853. november 20-án adta első koncertjét – a karnagy pulpituson akkor maga Erkel Ferenc állt. 2013. november 18-án zenével ünnepelték a zenészek a százhatvanadik születésnapot.

Az első karnagyot, Erkel Ferencet a mai napig mindössze nyolc utód követte, így nem mondható el, hogy sokan koptatták volna a posztot a másfél évszázad alatt. Erkel Ferenc után Erkel Sándor, Kerner István, Dohnányi Ernő, Ferencsik János, Kórodi András, Erich Bergel, majd Rico Sacconi volt az elnök-dirigens. A legutóbbi elnöktől, dr. Győriványi Ráth Györgytől Pinchas Steinberg veszi át a stafétabotot 2014 februárjától – a jubileumon ők ketten vezényeltek.

Fotó: Csibi Szilvia

PINCHAS STEINBERG | Fotó: Nagy Anikó

„Érezni lehetett, hogy valahonnan valahová tartunk, szép hangszíneket hallhattunk, az utolsó, *Allegro vivace* jelzésű tánc pedig energiabombaként hatott. A kóda előtt szinte érzéki élményként ért, amikor a mű elején elhangzó lassú téma először a fuvalán jelent meg, majd észrevétlenül vette át az oboa, utána pedig a klarinét. A koronát az estére egyértelműen a Steinberg által dirigált Mahler-szimfónia tette fel. Az első tétel legeleje tényleg »mintha ködön át« szólt volna” (Tóth Endre, *Fidelio.hu*).

A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara a legkiválóbb zeneszerzők közel száz ősbemutatója fűződik: az ünnepi alkalomra az együttes ezek közül válogatott össze három olyan zeneművet, melyek mérföldkönek számítottak a történetükben.

Bartók Béla *Táncszvitje* Budapest ódája is lehetne: a zenekar 1923-ban lépett közönség elé vele, a bemutatót Dohnányi Ernő dirigálta.

Kodály Zoltán *Galántai táncok* című zeneművének érdekessége, hogy Kodály

Marton Éva, Kossuth-díjas operaénekesnő így emlékezik a koncertre: „A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara az Opera együttese százhatvan éves fennállására adott ünnepi koncertjét nagy örömmel és élvezettel hallgattam. Az est különlegességét, az igen választékos műsort két kiváló karmester jelenléte és munkája fokozta: Győriványi Ráth György és Pinkas Steinbergé. Az első rész után éreztem, hogy egy csodálatos hangversenyt hallok, amit a második részben előadott Mahler-szimfónia tovább fokozott. Őszinte szívvel gratulálok a zenekarnak, hogy két ennyire különböző karakterű karmester művészeti felfogását ilyen magas fokon adta elő.”

a Budapesti Filharmóniai Társaság nyolcvanéves fennállásának emlékére írta 1933-ban, bár bemutatására csak 1936-ban került sor.

Gustav Mahler – úgy is, mint a Magyar Királyi Operaház igazgatója – *I. szimfóniáját* szintén a Budapesti Filharmóniai Társaság mutatta be 1889. november 20-án. Az első hangjegy partitúrára vetésétől öt év is eltelt a bemutatóig, és a zeneszerző még ezt követően is csinosította a darabot. ◊

BUDAPEST PHILHARMONIC ORCHESTRA
BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG – AZ OPERA

ZENEKARA

Hangversenyek az Operában

2014. január 20. (19:30)

Mozart ▶ B-dúr szimfónia, K. 319
Bartók ▶ Brácsaverseny
Berlioz ▶ Fantasztikus szimfónia, op. 14

Vezényel ▶ Ötvös Gábor

Közreműködik ▶ Szűcs Máté – mélyhegedű

2014. február 17. (19:30)

Fekete Gyula ▶ új mű a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának – az Opera együttesének 160. évfordulójára

Mozart ▶ C-dúr zongoraverseny, K. 467
Schmidt ▶ IV. szimfónia

Vezényel ▶ dr. Győriványi Ráth György

Közreműködik ▶ Bogányi Gergely – zongora

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

www.opera.hu | www.facebook.com/Operahaz

A kézzelfogható minőség

KESKENY

KESKENY NYOMDA

1158 Budapest, Rákospalotai határút 6. | +36 1 401 4060 | info@keskenynyomda.hu | www.keskenynyomda.hu

Karcolatok 20

Dupla teltházzal büszkélkedhetett Ákos *Karcolatok 20* koncertje az Erkel Színházban: a november 8-i előadás az Erkel első könnyűzenei produkcióinak egyike volt, és az est végére arénahangulatot eredményezett a színház széksorai közt; a turné végén, december 12-én pedig ugyanazon a helyszínen, másodszorra is zsúfolásig töltötte meg a nézőteret a Kossuth-díjas ikon.

A jubileumi turné az első szólóalbum, a húsz évvel ezelőtt kiadott *Karcolatok* című korong dalaival ünnepelte a negyedszázada töretlenül hódító szerző-énekes szólókarrierjét.

Ákos szerzeményei egymásra épülő, egymást kiegészítő-értelmező munkák, komplex hangszereléssel, sokrétű szöveggel: a *Karcolatok 20* különlegessége, hogy elmélyült, visszafogott hangnemet üt meg, ahol a szövegek

líraisága és az előadás árnyalatai nagyobb hangsúlyt kapnak a bulihangulattal szemben. A koncert persze távol állt a csendes-ülős szerzői estektől, sőt az utolsó daloknál már senki nem maradt meg a helyén: állva tombolt, táncolt a publikum.

A húszéves lemez összes dala, köztük a *Hello* vagy a *Keresd meg a lányt* az eredeti sorrendben csendült fel a feszes, precízen komponált látvánnyal

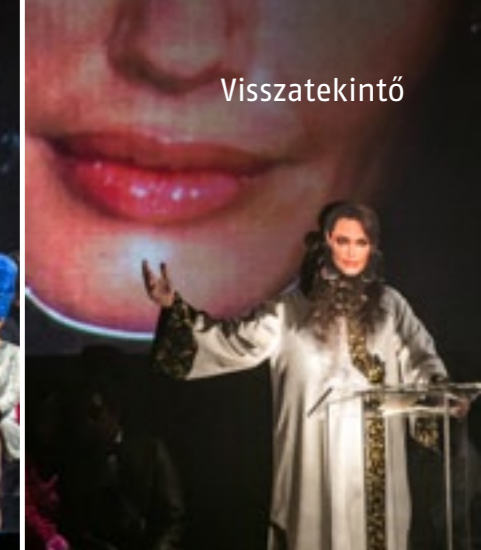
támogatott koncerten. Az előadás mindkét alkalommal egyszerre volt profi koncertprodukció és sztoizgatóssal megtűzdelte közönségtalálkozó, a *Karcolatok*-dalokon túl pedig nem maradtak el a nagy Ákos-slágerek, és a nagyközönség előtt viszonylag keveset játszott szerzemények sem. Egy biztos, a dupla *Karcolatok*-teltházzal Ákos belekarcolta magát az Erkel újraindító évadának történelmébe. ○

Fotó: www.akos.hu

Labi rintus történe tek

Novemberben hat alkalommal láthatta a közönség a *Mario és a varázsló* és *A kékszakállú herceg vára* kettősét a megújult Erkel Színházban. A frissen megnyitott színház első bemutatójának mindkét alkotása maradandó élményt nyújtott a közönség számára.

○ Fotó: Csibi Szilvia, Herman Péter

Thomas Mann elbeszélése, a Mario és a varázsló Vajda János zeneszerző operaváltozatában, valamint Bartók Béla egyfelvonásosa, A kékszakállú herceg vára egyenként is nagyon erős, mondanivalóval bírnak; ezt Galambos Péter rendező mindkét előadásban rendkívül hatásosan oldotta meg.

Héja Domonkos, a darabok karmestere elárulta, hogy egyik nagy álma vált valóra azzal, hogy ő vezényelhette a Mario és a varázslót, egykori tanára, Vajda János operáját. A bemutatók jelmezeit Kárpáti Enikő, a látványos díszleteket pedig a rendező, Galambos Péter tervezte.

A kékszakállú herceg vára Judit beavatási története – mely egyben a felnőtté válás rituális folyamatait is boncolgatta –, a látványvilág szürreális és egyben költői volt, a Mario és a varázslóban pedig az ember manipuláció iránti vágyakozását és fogékonyságát, parancsolás és engedelmesség kölcsönös viszonyát a hollywoodi mitológia ihlette, ahol a közönség soraiban ismert filmszereplőket, rajzfilmfigurákat fedezhetett fel a nagyjérdemű. ○

A Galambos Péter által rendezett, szimbólumokkal teli lélektani drámákban az önismeret fontos szerepet kapott: míg a Mario a társadalmi, a Kékszakállú a személyes önismeretről állított példát a közönségnek.

Mindkét előadás férfi főszerepében Bretz Gábort láthattuk. A kiváló kamaranékes egyformán kimagasló színvonalon alakította Kékszakállút, a számtalan titkot őrző herceget és Cipollát, a hipnotizáció első osztályú varázslóját. A női főszereplőt, Juditot A kékszakállúban Mester Viktória keltette életre, Mario szerepében pedig az elsősorban prózai szerepekben remeklő színész, Nagy Ervin nyújtott drámai alakítást.

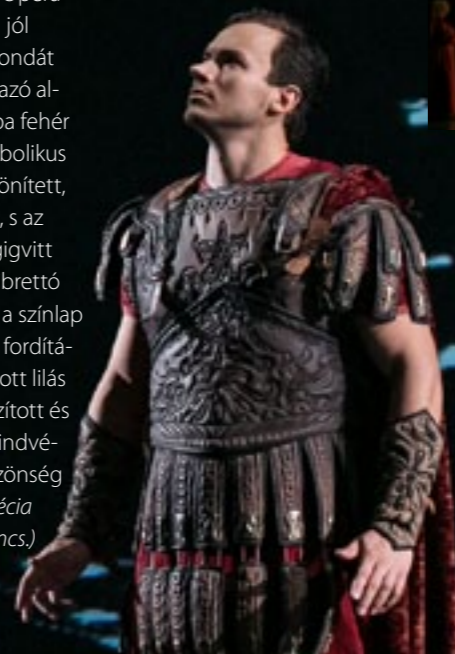
Kétszáz éve született Giuseppe Verdi, száz éve Benjamin Britten. Két kerek évforduló, két bemutató – pontosabban négy, mert Verdiét egy operatrilógiával ünnepelhették a zenebarátok.

BRITTEN¹⁰⁰ VERDI²⁰⁰

A 2013-as Verdi200-émlékév egyik parádés eseménye a zeneszerző korai, Schiller ihlette operáinak trilógiává szerveződött novemberi bemutatója volt az Erkel Színházban. A *Giovanna D'Arco*, *A haramiák* és a *Luisa Miller* című darabok önmagukban is teljes élményt nyújtottak, de az igazi operáinyencek egyfajta Schiller-menüként, egymás után fogyasztották a három fogást, melyek összetartozását egységes látványvilág is sugallta.

„A kamaraopera, amellyel 2008-ban a szegedi operaversenyen, 2010-ben pedig a miskolci operafesztivál programján találkozhattunk, ezúttal Csányi János rendezésében és az ifjú Hámosi Máté vezénylete alatt került fel egyetlen, ünnepi alkalomra az Opera színpadára, ahol is meglepően jól érvényesült az ismert római mondát krisztusi allúziókkal újrafogalmazó alkotás az énekes szereplők csupa fehér öltözékével, a dramatikus-szimbolikus mozzanatok énekesektől elkülönített, némajátékos megjelenítésével, s az előadáson következetesen végigvitt könyvtematikával. Mert bár a librettó (Ronald Duncan eredetije és – a színpad szerint – Lengyel Jen kivetített fordítása egyaránt) jócskán tartalmazott lilás sorokat, azért Britten lecsupaszított és mégis tömény operazeneje mindig erős léggöröt garantált a közönség számára.” (László Ferenc *A Lukrécia meggyalázásáról*, *Magyar Narancs*.)

„A Luisa Miller talán az egész Verdi-életmű legmostohábban kezelt darabja, a jelentőségéhez mérten mindenképpen. Remekmű, amelyben igazán drámai áriák, kettősök és együttések találhatók, dramaturgiai felépítése kiemeli nemcsak a kortársak, hanem még Verdi alkotásai közül is. Mivel szinte közvetlenül a »nagy triász«, a *Rigoletto*–*Trubadúr*–*Traviata* hármasság előtt született, méltán tartjuk a Maestro középső korszaka megalapozójának. Ha lehet így fogalmazni, Verdi ebben a darabjában már mindent tudott, amit később, s éppen itt próbálta ki először a később oly sikert hozó megoldásait. Az újdonságok közül talán azon duettek és tercettek a leginkább figyelemre méltóak, amelyekben két-három különböző jellem »csap össze«, s a komponista a különböző vérmérsékletű hőseit önálló, s egymástól nagyban eltérő dallamvezetéssel alkotta meg – egyazon jelenetben. S a Luisa Miller szinte tobzódik az ilyen jelenetekben.” (A *Luisa Millerről*, www.momus.hu)

Fotó: Csibi Szilvia, Herman Péter, Nagy Ártilla

Érdeemes koreográfiák

Velük beszélgetni olyan, mintha egy táncművészeti kincsesládát nyitnánk fel, ami tele van fényesebbnél fényesebb bemutatókkal, szakmai sikerekkel, izgalmas tánc-történeti anekdotákkal. Emlékezetükből a hazai balett és zenés színház kiemelkedő pillanatait és grandiózus művészeit saját életük részeként idézik fel, olyan ritka részleteket osztva meg, melyeket sehol, senki nem őriz. Pethő László és Gesler György koreográfus-táncművészekkel egészen a kezdetekig tekintettünk vissza. *Krupa Zsófia*

Nem lehet eléggé hangsúlyozni: két olyan művésztől van szó, akik nemcsak minden apró mozzanatáig ismerik a hazai táncművészet egykori és jelenlegi alkotóit, de olyan élvezetes energiával és kedvvel mesélnek élményeikről, ami nem portréért, hanem egy egész könyvért kiált. Mindketten az 1950-ben frissen megalakult Állami Balettintézet növendékeként kerültek be az Operaház táncosai közé, de pályájuk szólók és főszerepek után rövidesen más irányt is vett.

Amikor a kezdeti elhatározás kerül szóba, hogy miként lettek szakmájuk szenvedélyes és elkötelezett hívei, mindketten filmbe illő gyerekkori jelenetet írnak le.

„A közelünkben többször is feltűnt az utcán egy gyönyörű kislány magas apukájával, akinek egy számomra

ismeretlen tüll volt a karján. A kislány annyira szép volt és annyira izgatott, hogy mi van az apja kezében, hogy egyszer követtem őket egészen a belvárosig, ahol egy lenyűgöző, nagy épületnél találtam magam. Nyílt az ajtó, kijött egy bácsi, aki megkérdezte, akarok-e én is balettórára menni. Ő volt a híres Nádas Ferenc, az épület pedig az ő magániskolája a későbbi Állami Balettintézet helyén. Így kezdődött minden” – meséli szinte meghatódva Pethő László.

Gesler Györgyöt édesapja biztatta a balettra, de nem a tánc miatt, azt édesapja sem ismerte, hanem mert akkoriban a Balettintézetbe sikeresen felvételiző diákoknak több hús- és lisztjegyvet adtak. „Amikor hétévesen megkérdeztem apám mellett sétálva, mi is tulajdonképpen az a balett, amire küldeni akar, mit sem tudva, azt mondta: »A balett az, hogy most például

mész az utcán, és közben csinálsz egy szaltót«. A szaltó gondolata annyira megtetszett, hogy rögtön elmentem a felvételire” – emlékszik vissza György, nevetve apja akkori válaszára. Azóta sem múló szakmai lelkesedésük, ötleteik, sokrétű érdeklődésük és természetesen sikereik tükrében ezek a véletlennek tűnő korai döntések utólag inkább látszanak eleve elrendelt történéseknek.

Pethő László első főszerepét Strauss *Térenjének* Mecénásaként táncolta Harangozó Gyula koreográfiájában a korszakalkotó balerinával, Lakatos Gabriellával. Első nagy és igazán sikeres főszerepeként azonban Hacsaturján *Gajane* című balettjének Gikóját tartja számon. A szerep olyan emlékezetes maradt mások számára is, hogy hosszú évekkel később, amikor az Egyesült Államokban tanított, és egy vonatúton

COCCINELLE

1061 Budapest, Andrásy út 13.

○ BAHCSISZERÁJI SZÖKŐKÚT – SZUMRÁK VERA (ZARÉMA) ÉS PETHŐ LÁSZLÓ (GIREJ) | Fotó: Kélti Éva – MTI, 1965

○ UNDINE – BOROSS ERZSÉBET, GESLER GYÖRGY, KASZÁS ILDIKÓ | Fotó: Eifert János, 1969

a vagonban véletlenül összetalálkozott egykori mesternőjével, Olga Lepesinszkájával, a világhírű balerina és táncpedagógus is „Gikocska!” felkiáltással ölelte magához meglepődve régi tanítványát. Rendíthetetlen elszántságát és tehetségét példázza az a szerep is, amikor 1971-ben *A rosszul őrzött lány* nagy sikerű magyarországi premierjére készülve a másodszerreposztást tanulta volna be. Az akkor már Kossuth-díjas Fülöp Viktor azonban, aki az első szereposztást táncolta, csak zárt ajtók mögött gyakorolt a balettmesterekkel. Pethő László ezért szó szerint a kulcslyukon keresztül figyelte és tanulta a koreográfiát, ezzel pedig később kivívta a balettmesterek elismerését az összpőbákon.

A Várnai Nemzetközi Balettkonkursum harmadik helyezése és többek közt a *Giselle*-ben, a *Hattyúk tavában* és a *Csodálatos mandarinban* táncolt balettszerepei mellett Gesler György első sikerei közt már ott jegyzi televíziós munkáit is, amit az Operaházzal párhuzamosan kezdett el. 1971-ben vált meg az Opera társulatától, s ekkor végezte el a Színművészeti Főiskola koreográfus-rendező szakát is. Eck Imre osztályában olyan csoporttársakkal járt együtt, mint Novák Ferenc, Györgyfalvy Katalin és Szigeti Károly, és rendszeresen lépett

fel táncosként könnyűzenei tévéműsorokban, többek közt épp Pethő László koreográfiáiban is. Gyerekkorától fogva nagyon vonzódott a popzenéhez, így a televíziós és zenés színházi munkákat legalább olyan örömmel vállalt el, mint eleinte a balett-táncosi szerepeket. Első tévés koreográfusi „áttöréseként” a *Tapsifüles* című szórakoztató műsort említi, amit aztán olyan zenei műsorok követtek, mint a Slágerszervíz, az *Örökzöld dallamok* és az *Egymillió fontos hangjegy*. Szintén 1971-ben Extangó néven megalapítja az első magyar beattáncgyűttest Bán Teodórával, Pogány Alinkával és Vámos Györggyel, akikkel felléptek az Illés, a Tolcsvay és más beategyüttesek koncertjein. Készít egy, a korban szinte kísérletinek számító, jazzre épülő *Szárnyak* című táncfilmet is, amely megjárta a Montreux-i Jazzfesztivált. Élete fő művének az 1982-ben Ligeti György négy művére készült, elsőprő sikerű táncstjét tartja, amit az első magyar táncszínházi produkcióként emel ki.

Pethő László, aki 1956 óta az Operaház tagja, 1982-től magántáncosa is az együttesnek, legfontosabb szerepeiről (Tybalt a *Rómeó és Júliában*, Coppélius a *Coppéliában*, Simone anyó *A rosszul őrzött lányban*) éppen csak említést tesz, mert egyéb színházi munkáit sem

volna elég idő felsorolni. A Hacsaturján-darabban közösen táncoló Ugray Klotild ajánlja be először férjénél, Karádi Béla színházrendezőnél, így született meg 1964-ben első nagy operettszínházi munkája. Fényes Szabolcs *Csintalan csillagok* című darabjában már a zenés színház sztárjaival, Feleki Kamillal és Németh Marikával dolgozhatott együtt. Ezt számtalan színházi balettkoreográfia és önálló balett követte. Hosszú ideig a Kecskeméti Katona József Színházban is dolgozott, majd 1991-től az Operettszínház balettkigazgatója volt.

Bár pályájuk ugyanabból az intézményből indult, szakmai útjuk mégis elsősorban az Operaházon kívül keresztezte egymást. Több életútnyi előadást, koreográfiát, betanított táncost és színészt a hátuk mögött tudva mind a mai napig aktívan dolgoznak: Pethő László *A víg özvegy* szombat-helyi bemutatóját fejezte be éppen, Gesler György *A csárdáskirálynő* izraeli vendégjátékára készül. Az alkotóvág, úgy tűnik, az elkészített koreográfiák számával egyenesen arányos. Beszélgetésünk végére már csak Pethő László többször ismételt mondata cseng a fülemben: „Ezért érdemes volt élnem.” ○

EZÜST RÓZSA *Bál*

Jótekonysági estély az Operában
A sportolók és művészek bálja
2014. március 1.

Súgólyuktól a villámhárítóig

Otthonosan mozog az opera világában M. Tóth Géza, akinek egészen korán, már gyermekkorában kialakult a klasszikus zene iránti szeretete. Nem egy alkotását ihlették operaművek, egyik legutóbbi munkájához pedig több ezer oldalnyi szakirodalmat olvasott el az operatörténetből. A Balázs Béla-díjas animációs rendezőt arról is kérdeztük, miért pont Bartók nála a favorit.

Várhegyi András

○ Fotó: Acsai Miklós

– A zene szeretete aktívan is megmutatkozik nálad, hiszen hosszú éveken keresztül csellóztál, nagybőgőztél. Mostanában milyen alkalmakkor nyúlsz hangszerhez?

– Mivel elég sűrű az életem, ezért most zenekarban nem játszom. Az otthoni muzsikálás alkalmával van lehetőségem hangszert ragadni. De azért így is mindig szól valami otthon. Mindkét lányom szívesen és jól zongorázik, de gyakran előkerül a furulya, a gitár, a citera is.

– Ezek szerint rendszeresen együtt zenél a család?

– Igen, és nem csak a kis család. Szüleimmel, testvéreimmel és a

gyerekeinkkel együtt összesen tizenhatan vagyunk, és mindenki zenél valamilyen hangszeren. Amikor összejövünk egy-egy nagycsaládi esemény alkalmával, mindig muzsikálunk is.

– A muzikális neveltetésedből fakadóan szempont volt, hogy már fiatalon eljuss az Operába?

– Veszprémből származom, a szüleim itt dolgoztak orvosként, mellette pedig aktívan részt vettek a város zenei életében. Érdekes, hogy az első lakásunkat nem is a kórház utalta ki nekünk, hanem a városi szimfonikus zenekar, ahol édesapám brácsistaként játszott. Amikor a nagyszülőkhöz a fővárosba

utaztunk, a látogatást mindig összekötöttük valamilyen zenei élménnyel. Főleg a Zeneakadémiára és az Operaházba vittek minket a szüleink. Az első operaélményeim *A varázsfuvola* és a *Háry János* voltak.

– Ilyen előzmények után nem véletlen, hogy magad is operához nyúltál: filmes háttérrel kölcsönöztél *A csodálatos mandarinnak* és *A kékszakállú herceg várának*. Miért éppen Bartók?

– Mert őt szeretem a legjobban. Egészen fiatalon tettem azt a triviális felfedezést, hogy Bartók zenéje a csúcs. A mai napig akármelyik művét

akárhányszor újrhallgatom, egyre jobban elmélyülök benne. Ezzel persze nem vagyok egyedül, hiszen a magyar kortárs zene is belőle nőtt ki. A Mandarinnal kapcsolatos munkára a Művészetek Palotájában nyílt lehetőségem. A ház megnyitója után néhány héttel a Kocsis Zoltán vezette Nemzeti Szimfonikusokkal közösen színpadra állított összművészeti Mandarin-előadás lényege az volt, hogy a koncertszerűen előadott zenével együtt a vetített látvány is helyben született meg. Legyen az mesesorozat, egyedi film vagy összművészeti produkció, én minden munkámban igyekszem olyan formai megoldásokat kialakítani, amelyek az adott produkciót a legjobban szolgálják. Az hamar kiderült, hogy Bartók műveivel nem lehet azt megtenni, hogy a vetített képhez afféle filmzeneként, hangfelvételtől szóljon a zene. Fontos volt, hogy a zene éljen, hogy minden este új kaland, új kockázat legyen, ezért megvizsgáltuk, hogyan lehet a zenével úgy összegyúrni a mozgóképet, hogy ez utóbbit is helyben lehessen „muzsikálni”. Egy programozó csapattal egy olyan szoftvert fejlesztettünk, ami erre képes volt, és én minden előadáson – a karmester vezetésével – kottából játszom a filmet.

– Hasonló megoldáshoz nyúltál az általad rendezett *Maté-passió*-ban is.

– Igen, és korábban egy Kékszakállú-feldolgozásban is. Persze ezek a produkciók soha nem ugyanolyan megoldással készülnek, ráadásul az adott produkciót is igyekszem előadásról előadásra folyton csiszolni. Nagyon lényeges, hogy a mozgókép ezekben az előadásokban se váljon öncélúvá vagy túl hangsúlyossá. A mozi, az egy teljesen másik műfaj, az operaközönségnek egy percre sem szabad filmvetítésen éreznie magát.

Itt akkor jó a vetített kép, ha az nem él külön életet a többi vizuális elemtől, az énekestől, a zenekar tagjaitól, vagy az adott helyszín architektúrájától, hanem része lesz a vizuális összhatásnak.

– Az Operaház különösen nyitott a formabontó megoldásokra, 2011-ben 3D-s szemüveggel élvezhető előadást láthatott a közönség.

– Én soha nem a forma felől közelítek. '98-ban, amikor a Trafó nyílt, rögtön az első héten volt egy előadás-sorozat, amelyre Mándy Ildikóval készítettünk egy előadást XYZ címmel. Három zenész és három táncos szerepelt egy különös, három egymásra merőleges síkból szerkesztett térben, amely egyben három vetítőfelület is volt. Ezekre három projektorral folyamatosan mozgóképeket vetítettem a szereplők és a zenészek játékával szinkronban. A közeledéssel foglalkoztunk, és magából a témából bomlott ki, hogyan tudunk a dimenziókat játékba hozva az emberek közötti távolságról beszélni. Ha holnap úgy érezném, hogy egy témára a legjobb formai megvalósítás egy ceruzavonal vagy egy darab bot lenne, akkor biztosan azt választanám.

– Milyenek a visszajelzések, képesek lehetnek ezek az újfajta megoldások azokat is hatásosabban megszólítani, akik számára kevésbé ismerős terep az opera?

– Azt tapasztalom, hogy a közönség minden olyan formai megoldást szívesen fogad, legyen az akár a leghagyományosabb vagy a legmerészebb, amelyet valaki a mondandó érdekében, és nem felületes, magamutogató szándékkal alkalmaz. A mi szakmánk alapja a legmélyebb tisztelet a mű és a közönség iránt. Mindenki szereti, ha komolyan veszik, és nem beszélnek vele félvállról. Épp Bartókkal kapcsolatban ismert fel Illyés Gyula

ennek a fontosságát, amikor azt írta: „te bennünket növesztel, azzal, hogy mint egyenlőkkel beszélsz velünk”. Csak ez vezet eredményre, „ez vigasztal”: növeszteni, de nem didaktikusan, kioktatóan, hanem partnerként. Utálnám azon kapni magam, hogy kevésbé tartom nyitottnak, érdeklődőnek és jól felkészültnek a közönséget, mint amilyen az valójában. Azt hiszem, a közönség elsősorban nem a formai újszerűséget várja tőlünk, hanem ezt a komolyan vett partnerséget.

– Egy nemrégiben elkészült munkádhoz több ezer oldalnyi szakirodalmat olvastál el az opera történetéről. Volt olyan rész, ami különösen elkezdett foglalkoztatni?

– A magyarországi operajátszás történetéről kellett egy félórás ismeretterjesztő filmet készítenem. Nagyon szerettem ezt a munkát, sok nagyszerű operaházi művésszel és szakemberrel dolgozhattam együtt, és alaposan megismertem az Operaház minden zegét-zugát a súgólyuktól a villámhárítóig. Otthonosabban mozgok az operatörténetben is, mint egy évvel ezelőtt, és annak külön örülök, hogy ezáltal sokkal közelebb került hozzám néhány szerző, főleg Puccini. Jelen volt persze az életemben eddig is, ismertem a fontosabb műveit, a *Bohémélet* az egyik első operaélményem. De most, hogy Létay-Kiss Gabriellával alaposabban foglalkoztunk az egyik *Pillangókisasszony*-áriával, olyan dimenziói nyíltak meg számomra Puccini zenéjének, amelyet korábban nem ismertem. Hasonló élményem volt a *Hunyadi László*ban is, ott is olyasmiről derült ki számomra, amit nem gondoltam volna, hogy a mű tud. De hogy ezek a tapasztalatok mikor és hogyan fognak lecsapódni a későbbi munkáimban, az még a jövő zenéje. ○

Válassz élményt!

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

2013
I4

január
február

ERKEL
SZÍNHÁZ
THEATRE

OPERA

január 1. **Újévi koncert**

január 3., 5., 12., 15., 18. **Bohémélet** | *Giacomo Puccini*

január 4., 5., 11., 12., 14. **A denevér** | *Johann Strauss*

január 5., február 2. **“Musica e Parole” kamarazenei koncert**

január 16., 18., 21., 23., 26., 29.,
február 2. **Don Pasquale** | *Gaetano Donizetti*

január 17., 19., 22., 25., 28. **Spiritiszták** | *Selmeczi György*

január 20., február 17. **A Budapesti Filharmóniai Társaság –
az Opera együttesének hangversenye**

január 24., 26., 30., 31.,
február 1., 2., 5., 6., 8. **Anyegin** | *P. I. Csajkovszkij–K.-H. Stolze–J. Cranko*

február 7., 9., 12., 14., 16., 19., 21., 23. **Mefistofele** | *Arrigo Boito*

február 8. **Dalszínház utcai dalestek**

február 9., 11., 13., 15., 16., 22. **A sevillai borbély** | *Gioacchino Rossini*

február 18., 20., 22. **Tosca** | *Giacomo Puccini*

ERKEL

január 2., 5. **Nabucco** | *Giuseppe Verdi*

január 9., 10., 11., 12., 14., 16., 17., 19. **Aida** | *Giuseppe Verdi*

január 21., 23., 25., 26., 29., 31. **Turandot** | *Giacomo Puccini*

január 25., 30.,
február 1., 6., 9., 11., 13., 15. **Szerelmi bájjal** | *Gaetano Donizetti*

február 1., 2., 5., 9., 16., 23. **János vitéz** | *Kacsóh Pongrác*

február 8., 12., 14., 16., 20., 25., 28. **Szöktetés a szerájból** | *W. A. Mozart*

február 21., 22., 23., 26., 27. **A víg özvegy** | *Lehár Ferenc*

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Selmeczi György

Spiritiszták Spiritisti

Opera két felvonásban, olasz nyelven

Ősbemutató ▶ 2014. január 19.

Rendező ▶ **Novák Eszter**

Díszlet- és jelmeztervező ▶ **Zeke Edit**

Karmester ▶ **Kovács János**

**Pasztircsák Polina | Kovács István | Pataki Adorján
Cser Krisztián | Sándor Árpád | Gábor Géza | Hámori Szabolcs**

További előadások ▶ 2014. január 17., 22., 25., 28.